

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga

SESTAVA IN ANALIZA LETNEGA POROČILA
PODJETJA

Mentor:izr. prof. dr. Franko Milost

KOPER, 2006

MATEJA PEROŠA

POVZETEK

Računovodstvo spremlja poslovne dogodke podjetja, jih evidentira in na podlagi evidenc ter analiz pripravi računovodska poročila v skladu z računovodskimi standardi. Računovodska analiza poslovanja podjetja pomeni uporabo letnih računovodskih izkazov podjetja, ki prikazujejo statične in dinamične gospodarske kategorije. Statični kategoriji sta sredstva in obveznosti do virov sredstev in sta izkazani v bilanci stanja. Dinamične kategorije pa so stroški, prihodki, odhodki ter poslovni izid, in so izkazane v izkazu poslovnega izida. Pri analizi poslovanja se največkrat uporabljajo računovodski kazalniki. Namen analize poslovanja je proučevanje bonitete podjetja in pridobivanje informacij, ki pomagajo uporabnikom pri poslovnih odločitvah.

Ključne besede: računovodstvo, stroški, poslovni izid, obveznosti do virov sredstev, bilanca stanja, bilanca poslovnega izida, bilanca, bilančna načela, plačilna sposobnost, kazalniki sestave sredstev, gospodarnost, donosnost

ABSTRACT

Accounting book deal with business events of a company and on this basis prepare accounting reports in accordance with accounting standards. Financial analysis means the use of financial statements, which studies static and dynamic accounting categories. Static accounting categories are assets, liabilities and equity capital described in the balance sheet. Dynamic accounting categories are costs, revenues, expenses and earnings shown in the income statement for a selected period. Ratio analysis is among the most popular and widely used tool of financial statement analysis. Analysis is useful in a wide range of business decisions.

Key words: Accounting, costs, financial result, liabilities, balance sheet, income statement, balance principles, solvency, assets structure indexes, economy, profitability.

UDK 657.3(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Pojem in sestavni del računovodstva	3
2.1	Pojem računovodstva.....	3
2.2	Sestavni deli računovodstva	3
2.2.1	Knjigovodstvo	3
2.2.2	Računovodsko predračunavanje.....	3
2.2.3	Računovodsko nadziranje	3
2.2.4	Računovodsko analiziranje	4
2.2.5	Računovodsko informiranje	4
2.3	Razmerje med finančnim in stroškovnim računovodstvom	4
3	Gospodarske kategorije, ki jih računovodstvo preučuje	7
3.1	Statično opredeljene gospodarske kategorije	7
3.1.1	Sredstva	7
3.1.2	Obveznosti do virov sredstev	8
3.2	Dinamično opredeljene gospodarske kategorije.....	9
3.2.1	Stroški	9
3.2.2	Odhodki.....	10
3.2.3	Prihodki.....	11
3.2.4	Poslovni izid.....	11
4	Pojem in vrste bilanc, bilančne teorije in bilančna načela	13
4.1	Pojem bilance	13
4.2	Vrste bilanc.....	13
4.2.1	Bilance z vidika trajanja.....	13
4.2.2	Bilance glede na uporabnike informacij	13
4.2.3	Bilance glede na obliko	13
4.2.4	Bilance glede na namen	13
4.3	Bilančna teorija in bilančna načela	15
4.3.1	Bilančne teorije	15
4.3.2	Bilančna načela	15
4.4	Bilančna politika, strategija in taktika	16
5	Analiziranje računovodskih izkazov	19
5.1	Pojem, namen in vrste analiziranja.....	19
5.1.1	Pojem analiziranja.....	19
5.1.2	Namen analiziranja.....	19
5.1.3	Vrste analiziranja	19
5.2	Analiziranje z uporabo relativnih števil in kazalnikov	19

5.2.1	Uporaba relativnih števil pri analiziranju	19
5.2.2	Uporaba kazalnikov pri analiziranju	20
5.3	Temeljni računovodski kazalniki	20
5.3.1	Kazalniki stanja financiranja	20
5.3.2	Kazalniki stanja investiranja	21
5.3.3	Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja	21
5.3.4	Kazalniki obračanja	21
5.3.5	Kazalniki gospodarnosti, dobičkonosnosti in dohodkovnosti	22
5.3.6	Kazalniki finančne tokovnosti	22
6	Vsebina in pomen letnega poročila gospodarske družbe	23
6.1	Pomen letnega poročila in računovodskih informacij	23
6.2	Sestava in vsebina letnega poročila	23
6.3	Kakovostna merila letnega poročila	24
6.4	Načrtovanje vsebine in priprava letnega poročila	24
7	Podjetje Delamaris d.d. Izola	27
7.1	Predstavitev podjetja	27
7.2	Zgodovina podjetja	27
7.3	S tradicijo v prihodnost	28
7.3.1	Delamaris danes	28
7.3.2	Poslanstvo družbe	29
7.3.3	Konkurenčne prednosti družbe	29
7.3.4	Vizija	29
8	Računovodski izkazi podjetja	31
8.1	Bilanca stanja	31
8.2	Izkaz poslovnega izida	31
8.2.1	Prihodki	31
8.2.2	Stroški in odhodki iz poslovanja	31
8.2.3	Poslovni izid iz poslovanja	32
8.2.4	Čisti dobiček	32
8.3	Izkaz finančnega izida	32
8.4	Prevrednotenje kapitala	32
9	Analiza poslovanja podjetja s kazalniki	37
9.1	Kazalniki stanja financiranja	37
9.1.1	Delež kapitala v financiranju	37
9.1.2	Delež dolgov v financiranju	38
9.1.3	Delež trajnega in dolgoročnega financiranja	38
9.1.4	Kazalniki finančnega vzvoda	39
9.2	Kazalniki stanja investiranja	40

9.2.1	Delež stalnih sredstev.....	40
9.2.2	Delež osnovnih sredstev v sredstvih	40
9.2.3	Delež gibljivih sredstev v sredstvih	41
9.3	Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja.....	42
9.3.1	Koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev.....	42
9.3.2	Koeficient kapitalske pokritosti dolgoročnih sredstev	42
9.3.3	Hitri koeficient	42
9.3.4	Pospešeni koeficient.....	43
9.3.5	Kratkoročni koeficient ali kratkoročna pokritost kratkoročnih obveznosti	43
9.4	Kazalniki obračanja	44
9.4.1	Koeficient obračanja terjatev do kupcev	44
9.4.2	Vezava terjatev.....	45
9.5	Kazalniki gospodarnosti	45
9.5.1	Koeficient gospodarnosti	45
9.5.2	Gospodarnost poslovanja	46
9.5.3	Dobičkonosnost prihodkov poslovanja	47
9.6	Kazalniki donosnosti	47
10	Zaključek.....	49
	Literatura	51
	Viri	51

KAZALO TABEL

Tabela 1 Bilanca stanja podjetja Delamaris d.d Izola.....	33
Tabela 2 Izkaz poslovnega izida podjetja Delamaris d.d. Izola.....	34
Tabela 3 Izkaz finančnega izida Delamaris d.d. Izola.....	35
Tabela 4 Izkaz gibanja kapitala podjetja Delamaris d.d. Izola.....	36

1 UVOD

Podjetje je organizacija, ki se ukvarja s pridobitno dejavnostjo, pri tem pa je zanjo zelo pomemben dobiček oziroma ustrezen poslovni izid. Deluje v pogojih tveganja in ob množici konkurentov na trgu. Zaradi želje po obstanku na trgu in doseganju dobička je zelo pomembno, kako načrtujemo in spremljamo poslovanje.

Letno poročilo je glavni vir informacij o podjetju. Predstavlja dejavnosti, napredek in načrte podjetja. Sestavljanje letnih poročil zaradi javnosti podatkov urejajo Zakon o gospodarskih družbah in Slovenski računovodski standardi. Vsebina in obsežnost letnega poročila je odvisna od velikosti in sprememb v podjetju. Sestavljeno je iz letnega in poslovnega računovodskega poročila. Pri sestavi in obliki letnih poročil morajo podjetja biti pazljiva, saj lahko le - ta vplivajo na ugled podjetja. Poslovno poročilo morajo podjetja (v kolikor so srednja ali velika) posredovati najprej revizorjem in nato od revizorjev potrjenega še davčni upravi. Analiza finančnega položaja družbe je v današnjem času, ko je precej gospodarskih družb nelikvidnih, lahko odločilnega pomena, saj si z njo pomagamo ustvariti mnenje o strukturi in razmerje med sredstvi in obveznosti do virov sredstev. Iz računovodskih izkazov in podatkov lahko izluščimo veliko koristnih informacij, ki pomagajo pri poslovnih odločitvah.

V diplomski nalogi smo preučili računovodske izkaze delniške družbe Delamaris iz Izole. Cilj diplomske naloge je odgovoriti na vprašanje, kako uspešno je bilo podjetje v letu 2005 v primerjavi s poslovanjem v letu 2004, ugotoviti prednostna in problemska stanja ter dejavnike, ki so pozitivno oziroma negativno vplivali na poslovanje in razvoj podjetja.

Metoda, ki sem jo uporabila, temelji na študiji literature s področja podrobne vsebine računovodskih izkazov in analiz poslovanja podjetij. Pri samem računovodskem analiziranju sem uporabila tudi pristop pojasnjevanja razmerij med primerljivimi pojavi, ki jih drugače imenujemo tudi kazalniki. Kazalniki so relativna števila, ki se nanašajo na gospodarske kategorije, o katerih obstajajo računovodski izkazi. Z izračuni kazalnikov poslovanja sem analizirala poslovanje podjetja ter skušala ugotoviti finančni položaj in uspešnost poslovanja podjetja. Informacije so predvsem pomembne za različne interesne skupine, ki so povezane s podjetjem (lastniki, posojilodajalci, kupci, zaposleni, javnost). Računovodski izkazi vsebujejo predvsem informacije o finančnem položaju in uspešnosti poslovanja podjetja. Informacije sem še podrobneje analizirala in jih prikazala v obliki relativnih števil, trendov in deležev.

Analiza je temeljila na primerjavi dveh obdobj, kljub temu pa sem zanemarila vpliv rasti cen življenjskih potrebščin oziroma inflacije. Vsi podatki, prikazani v diplomskem delu, so izraženi v slovenskih tolarjih in so podani v realnih vrednostih.

Struktura diplomskega dela obsega deset poglavij. Uvodu sledi teoretični del, ki zajema poglavje o samem pojmu računovodstva in njegovih sestavnih delov. Nato sledi obravnavanje statičnih in dinamičnih ekonomskih kategorij, ki jih računovodstvo spremlja in preučuje. V četrtem poglavju predstavljam pojem in vrste bilance, bilančne

teorije in bilančna načela. Naslednje poglavje ponazarja analizo računovodskih izkazov. V šestem poglavju sta prikazana vsebina in pomen letnega poročila gospodarske družbe. Sedmo poglavje je namenjeno predstavitvi podjetja Delamaris d.d. Izola, ki se skozi nadaljnja poglavja razširi v analizo konkretnih izkazov podjetja (iz analize bilance stanja, v katerem podrobneje analiziram sredstva in obveznosti do virov sredstev) ter analize izkaza poslovnega izida, podrobneje prihodkov in odhodkov. V zadnjem poglavju analiziram poslovanje podjetja s kazalniki. Nato sledi še zaključek diplomske naloge.

2 POJEM IN SESTAVNI DEL RAČUNOVODSTVA

2.1 Pojem računovodstva

Računovodstvo je dejavnost spremljanja in preučevanja v denarnih merskih enotah izraženih pojavov, ki so povezani s poslovanjem določenega poslovnega sistema. Zagotavlja računovodske informacije, ki omogočajo spoznanja o sredstvih, obveznost do virov sredstev, stroških, odhodkih, poslovnih izidih, odtokih, pritokih ter o denarnih sredstvih in finančnem izidu. (Milost 2002, 11)

2.2 Sestavni deli računovodstva

Računovodstvo sestavljajo (Milost 2002, 15):

- računovodsko evidentiranje in obračunavanje (knjigovodstvo),
- računovodsko predračunavanje,
- računovodsko nadziranje,
- računovodsko analiziranje,
- računovodsko informiranje.

2.2.1 Knjigovodstvo

Knjigovodstvo je zgodovinsko najstarejši del računovodstva in je tesno povezan z vsemi ostalimi njegovimi deli. Gre za spremljanje poslovnih dogodkov, ki vplivajo na stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev ter na pojav odhodkov in prihodkov. Knjigovodstvo lahko spremlja celotno poslovanje poslovnega sistema le, če so vsi poslovni dogodki izraženi na primerljiv način ali če med njimi obstaja skupni imenovalec. (Milost 2002, 15)

2.2.2 Računovodsko predračunavanje

Podobno kot pri knjigovodstvu se pri računovodskem predračunavanju v popolnosti obravnava vsa predvidena stanja in spremembe sredstev in obveznosti do virov sredstev ter na vse predvidene pojave odhodkov in prihodkov. Značilnost računovodskega predračunavanja je tudi neformalnost zbiranja podatkov. (Milost 2002, 17)

2.2.3 Računovodsko nadziranje

Računovodsko nadziranje se ukvarja s presojanjem pravilnosti pri oblikovanju podatkov in njihovem spreminjanju v informacije ter z odpravljanjem pri tem ugotovljenih nepravilnosti. Za presojanje pravilnosti so potrebna ustrezna merila. Naloga nadziranja je ugotoviti, ali je stvarnost sorodna tistemu, kar bi moralo biti. Če ni tako, si računovodsko nadziranje prizadeva za odpravo ugotovljenih nepravilnosti. Cilja računovodskega nadziranja sta pridobiti zanesljive računovodske predračune in obračune ter večjo usklajenost poslovanja z notranjimi in zunanji merili pravilnosti. (Milost 2002, 19)

2.2.4 Računovodsko analiziranje

Pri računovodskem analiziranju gre za presojanje ugodnosti poslovnih procesov in stanj ter predlaganje izboljšav. Analiziranje temelji na računovodskih podatkih. Pri tem lahko uporabimo različne metode, ki si sledijo v različnem zaporedju in se medsebojno dopolnjujejo. Namen računovodskega analiziranja je tudi večja kakovost računovodskih poročil, ki povezujejo računovodske predračune z računovodskimi obračuni in pojasnjujejo razliko med njimi. (Milost 2002, 22)

2.2.5 Računovodsko informiranje

Računovodsko informiranje je predstavljanje računovodskih podatkov in računovodskih informacij uporabnikom. Kot takšno je končna stopnja knjigovodstva, računovodskega predračunavanja, računovodskega nadziranja in računovodskega proučevanja. Računovodsko informiranje je sestavina finančnega računovodstva, kadar obravnava ustaljene računovodske podatke, pomembne za prikazovanje celotnega podjetja ali njegovih razmerij z drugimi je sestavina stroškovnega računovodstva, kadar obravnava ustaljene računovodske podatke o podrobnostih z notranjega področja delovanja, in sestavina poslovskega računovodstva, kadar obravnava enkratne računovodske informacije za enkratne posebne potrebe poslovdstva. (SRS 2002, 19)

2.3 Razmerje med finančnim in stroškovnim računovodstvom

Celotno računovodstvo lahko delimo na dva dela: na finančno in stroškovno računovodstvo.

Finančno računovodstvo spremlja področje poslovanja z drugimi, ki zajema (Turk in Melavc 1997, 37):

- nabavo prvin poslovnega procesa, to je delovnih sredstev, predmetov dela, storitev in delavcev;
- razpečavo poslovnih učinkov poslovnega procesa, to je proizvedenih stvari in opravljenih storitev;
- priskrbo in varčevanje finančnih sredstev.

Stroškovno računovodstvo spremlja področja znotraj poslovanja samega poslovnega sistema, ki zajema spremljanje in preučevanje (Turk in Melavc 1997, 38):

- prvin poslovnega procesa,
- stroškov in učinkov pri poslovnem procesu,
- poslovnega izida posameznih delov celotnega procesa in poslovanja poslovno izidnih enot.

Finančno računovodstvo obsega (Turk in Melavc 1997, 38):

- glavno knjigovodstvo,
- knjigovodstvo denarja.

Stroškovno računovodstvo obsega (Turk in Melavc 1997, 39):

- knjigovodstvo osnovnih sredstev,
- knjigovodstvo materiala,
- knjigovodstvo plač,
- knjigovodstvo storitev kot prvin,
- knjigovodstvo stroškovnih mest,
- knjigovodstvo stroškovnih nosilcev,
- knjigovodstvo polproizvodov,
- knjigovodstvo proizvodov,
- knjigovodstvo trgovskega blaga,
- knjigovodstvo prodaje.

3 GOSPODARSKE KATEGORIJE, KI JIH RAČUNOVODSTVO PREUČUJE

Računovodstvo spremlja in preučuje statično ter dinamično opredeljene ekonomske kategorije. Statične so tiste, ki jih lahko opredelimo v določenem izbranem trenutku, to so sredstva in obveznosti do virov sredstev, ki so izražene v bilanci stanja. Dinamične pa so tiste, ki jih lahko opredelimo v izbranem časovnem razdobju, to pa so stroški, prihodki in odhodki ter poslovni izid. Te kategorije so, razen stroškov, izražene v izkazu poslovnega izida.

3.1 Statično opredeljene gospodarske kategorije

3.1.1 Sredstva

Sredstva so premoženje podjetja, so last podjetja, oziroma vse tisto, s čimer podjetje dosega svoje cilje. Sredstva stalno spreminjajo svojo pojavno obliko, lahko se pojavijo v obliki stvari, pravic ali denarja. Tako lahko neko stvar, ki jo ima podjetje na zalogi, proda, s tem se sredstvo v obliki stvari spremeni v terjatve, ki je pravica, ko pa kupec to terjatev plača, se pravica spremeni v denar. Sredstva se tudi razlikujejo po likvidnosti, to je oddaljenost od denarne oblike. Najmanj likvidna so osnovna sredstva, dolgoročne terjatve, drugače rečeno vsa sredstva, ki se bodo v denarno obliko spremenila v času, daljšem od leta dni. Tako ločimo sredstva na dolgoročna in kratkoročna, odvisno od časa, ki ga potrebujejo za preoblikovanje v denarno obliko (mejna vrednost je leto dni).

Temeljna razvrstitev sredstev:

– *Osnovna sredstva* (opredmetena v obliki stvari ter neopredmetena v obliki pravic), za katera je značilno, da jih podjetje uporablja za opravljanje dejavnosti, jih podjetje pridobi ali izdelava, da jih potem uporablja, niso namenjene prodaji v okviru rednega delovanja in jih ima v lasti ali ima pravico do njih iz finančnega najema. (Mayr 2000, 25). Razdelimo jih na zemljišča, zgradbe, opremo, večletne nasade in osnovno čredo. Nabavno vrednost osnovnega sredstva sestavlja nakupna cena skupaj z vsemi stroški, ki jih lahko pripišemo njegovi usposobitvi za uporabo (prevozni stroški, morebitne carinske dajatve, tudi davek na dodano vrednost, če ga ni dovoljeno upoštevati kot vstopni in ga podjetje ne dobi povrnjenega, npr. nakup osebnega avtomobila). Osnovna sredstva postopno prenašajo svojo vrednost na poslovne učinke. To izkazujemo kot popravek vrednosti ali amortizacijo. Ob nakupu osnovnih sredstev podjetje določi pričakovano dobo koristnosti in s tem amortizacijsko stopnjo ter metodo obračunavanja amortizacije. Doba koristnosti se določi na podlagi pričakovanega fizičnega izrabljanja, tehničnega staranja, pričakovanega gospodarskega staranja ter pričakovanih zakonskih ali drugih omejitev uporabe. (Koletnik, Koželj 2005, 125). SRS priporočajo enakomerno časovno amortiziranje, v kolikor podjetje ne izbere skladno s svojo računovodsko usmeritvijo drugačne metode amortiziranja, ki je lahko padajoče ali rastoče časovno amortiziranje oziroma funkcionalno amortiziranje glede na dejansko

uporabo. Podjetje začne amortizirati opredmeteno osnovno sredstvo prvi dan naslednjega meseca po tem, ko začne sredstvo uporabljati za namene opravljanja dejavnosti. Neopredmeteno osnovno sredstvo pa začnemo amortizirati, ko je na voljo za uporabo. Določena osnovna sredstva se ne amortizirajo, npr. zemljišča, saj tudi z uporabo ne izgubljajo na vrednosti.

– *Obratna sredstva*, ki se lahko pojavljajo v obliki stvari kot zaloga materiala nedokončane proizvodnje, dokončnih proizvodov in trgovskega blaga, v obliki pravic kot kratkoročne poslovne terjatve, prejeti kratkoročni vrednostni papirji ter kratkoročno odloženi stroški ali predhodno ne izračunani prihodki, ki jih izkazujemo kot aktivne časovne razmejitev. Terjatve so pravica zahtevati plačilo dolga, dobave stvari ali opravljene storitve. V obliki denarja pa se sredstva pojavljajo kot gotovina v blagajni ter denar na računih pri bankah.

– *Finančne naložbe*, s katerimi se pojavljajo prihodki od financiranja, in so lahko naložbe v kapital drugih podjetji, dani depoziti, dana posojila ter do vključno 2005 tudi naložbe v odkupljene lastne delnice. Od leta 2006 dalje pa po novih SRS 2006 predstavljajo odkupljene lastne delnice odbitno postavko v kapitalu, natančneje rezerv iz dobička, kar lahko predstavlja pri nekaterih podjetjih problem.

3.1.2 Obveznosti do virov sredstev

Obveznosti do virov sredstev nam prikazujejo lastništvo nad sredstvi podjetja. Temeljna razvrstitev obveznosti do virov sredstev je razdeljena na:

– *Kapital*, ki predstavlja trajen vir financiranja podjetja s strani njihovih lastnikov. Celoten kapital sestavlja vpoklicani ali osnovni kapital, ki je vpisan v sodni register, in s katerim družba odgovarja upnikom. Za posamezne vrste organizacijskih oblik je predpisan minimalen znesek vpoklicanega kapitala, ki ga tudi ni možno deliti lastnikom. Kapital delimo še na: kapitalske rezerve, rezerve iz dobička, preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let, prevrednoteni popravek kapitala, in nerazdeljeni čisti dobiček ali še neporavnana izguba poslovnega leta. (SRS 8.2.2002)

– *Dolgovi* so obveznosti, ki jih ima podjetje do upnikov. Delimo jih na kratkoročne ali dolgoročne, odvisno, ali zapadejo v plačilo prej ali kasneje kot v letu dni. Ločimo jih tudi, ali nastanejo iz poslovanja ali iz financiranja. Iz poslovanja so obveznosti do dobaviteljev za dobavljeno blago ali opravljene storitve, ki se zadržujejo v obveznosti do dneva plačila ali drugačne poravnave dolga, obveznost za prejeta predplačila za dobavo stvari ali opravitev storitve, obveznosti do države za plačilo davkov (akontacij davka od dohodka, poračun davka od dohodka, davka na dodano vrednost, dajatev od plač...), obveznosti do zaposlenih za izplačilo obračunanih plač... Obveznosti iz financiranja pa se pojavljajo največkrat pri dobljenih bančnih posojilih, ki jih podjetje najame za reševanje likvidnostnih težav ali pa iz drugih razlogov, npr. povečanje zalog, nakup osnovnega sredstva. (Milost 1997, 88)

– *Pasivne časovne razmejitve* se pojavljajo kot vnaprej vračunani stroški (npr. za velika popravila, garancije kupcem...) ali predhodno nezaračunani prihodki.

3.2 Dinamično opredeljene gospodarske kategorije

3.2.1 Stroški

»Stroški so cenovno izraženi potroški prvin poslovnega procesa« (Milost 1997, 30). Prvine poslovnega sistema so *delavna sredstva*, ki so trajne narave in v poslovnem procesu ne spremenijo svoje oblike. To so v glavnem osnovna sredstva, kot npr. zemljišča, zgradbe, oprema, večletni nasadi in osnovna čreda. Podjetje jih lahko pridobi z nakupom, lastno izdelavo, brezplačno pridobitvijo – donacijo ali vzeto v finančni najem. Prvine so tudi *predmeti dela*, ki se v poslovnem procesu porabljajo in prehajajo v nove proizvode. To so razne surovine, material, energija, polproizvodi. Naslednja prvina so *storitve*, ki se pojavljajo v nematerialni obliki, in so lahko lastne ali storitve drugih. Navsezadnje lahko govorimo še o prvini *delovne sile*, ki je povezana z izplačili zaposlenim in drugim. Tako razvrstitev imenujemo naravne vrste stroškov. Druga primernejša razvrstitev pa je na izvorne oziroma običajne vrste stroškov, ki so:

– *stroški materiala*: jih razčlenjujemo na debetno stran kontnega okvira 40, in sicer stroški osnovnega in pomožnega materiala, stroški pisarniškega materiala, stroški energije npr. elektrike, stroški za strokovno literaturo, stroški za delovno obutev in obleko, stroški odpisa drobnega inventarja z življenjsko dobo, krajšo od leta dni oziroma z vrednostjo pod 100 EUR;

– *stroški storitev v ožjem smislu*: jih lahko razčlenjujemo v kontnem okviru 41 na stroške proizvodjalnih storitev, komunalnih storitev, prevoznih storitev, stroške najemnin pri poslovnem najemu, stroške vzdrževanja osnovnih sredstev, reklamne stroške, sejemske stroške, stroške kilometrin, cestnin, stroške svetovanja, razne bančne stroške in stroške plačilnega prometa, stroške reprezentance, ki pa se upoštevajo kot stroški pri izračunu davka od dohodkov pravnih oseb (okrajšano DDPO) le v višini 50%;

– *stroški amortizacije*: se pojavljajo v zvezi z osnovnimi sredstvi na kontih 43. Obravnava jih SRS 13. Amortizacijo predstavljajo nabavne vrednosti osnovnih sredstev, ki postopoma prehajajo v stroške. Podjetje za poslovne potrebe izbere metodo amortiziranja, ki je lahko enakomerno časovno amortiziranje, padajoče ali rastoče časovno amortiziranje ali funkcionalno amortiziranje, prav tako pa si podjetje lahko izbere drugačne letne amortizacijske stopnje, kot je dovoljeno za obračun DDPO. Poslovna bilanca se tako lahko precej razlikuje od davčne bilance.

– *stroški dela*: v kontni okvir 47 sodijo plače zaposlenim, razna nadomestila plač npr. za bolniško odsotnost, stroški povračil zaposlenim za prevoz na delo in prehrano med delom, razne nagrade, regres za letni dopust, dajatve, prispevki za socialno varnost, ki se obračunavajo od določenih izplačil;

– *stroški drugih dajatev*, v okviru skupine kontov 48,

– *stroški obresti* se pojavijo v zvezi s prejetimi posojili na kontih 45 in jih je podjetje dolžno najmanj enkrat letno prenesti med finančne odhodke. (Turk, Melavc 1997, 49-53)

Stroške lahko delimo tudi na stalne in spremenljive. Stalni stroški so tisti, na katere ne vpliva obseg poslovanja, in se v enaki višini pojavljajo v podjetju ne glede na poslovanje. Taki stroški so na primer zavarovalne premije, najemnine, enakomerno časovno amortiziranje. Glede na poslovni učinek pa so tem manjši, čim večji je obseg poslovanja. Poznamo pa tudi omejene stalne stroške, na katere sprememba obsega poslovanja ne vpliva do določene meje, nato pa se stroški sunkovito povečajo. Spremenljivi stroški pa so lahko sorazmerni in rastejo enakomerno z obsegom poslovanja, na enoto poslovnega učinka so tako vedno enaki. Tak primer so plače, obračunane glede na učinek. Spremenljivi stroški so lahko tudi napredujoči, ti se povečujejo hitreje kot obseg dejavnosti, ali pa nazadujoči, ki se povečujejo počasneje kot obseg dejavnosti.

Nazadnje lahko ločimo stroške tudi po stroškovnih mestih in stroškovnih nosilcih, kar ima namen spremljati stroške po posameznih dejavnostih, oziroma analizirati dobičkonosnost posamezne enote podjetja in v zvezi s tem spremljanje odgovornosti.

3.2.2 Odhodki

»Odhodki so nasprotje prihodkom, z njimi oblikujejo poslovni izid v določenem obračunskem razdobju. Nanašajo se na stroške prodane količine, s katerimi so pridobljeni prihodki, zajemajo pa tudi nekatere druge postavke zunaj stroškov in nabavnih vrednosti, ki prav tako zmanjšujejo poslovni izid.« (Turk, Melavc 1998, 67)

Odhodke delimo na *poslovne odhodke*, ki se nanašajo na prodane poslovne učinke oziroma nabavno vrednost prodajnega trgovskega blaga. Pri tem je pomembno upoštevati, da so prihodki vzorčno povezani z odhodki, torej da jih obravnavamo v istem časovnem obdobju. Med odhodke poslovanja spadajo tudi primanjkljaji pri popisu sredstev, odpisi dvomljivih ali spornih terjatev, ki jih podjetje odpiše skladno s sprejeto poslovno politiko odpisa terjatev. Prav tako so poslovni odhodki postavke, ki se nanašajo na prejšnja obračunska obdobja ali so posledica napak prejšnjih obdobj.

Druga vrsta so *finančni odhodki*, ki se nanašajo predvsem na dolžniško financiranje poslovanja podjetja. Sem spadajo stroški obresti, ki jih prenesemo iz razreda 4, razni finančni popusti kupcem na primer za predpačilo, negativne tečajne razlike, v primeru rasti deviznega tečaja med časom nabave in plačilom obveznosti za dobavljeno blago oziroma opravljeno storitvijo.

Nazadnje ločujemo še *izredne odhodke*, ki jih lahko pojmujejo le še za leto 2005, saj novi SRS 2006 izrednih postavk ne obravnavajo več. Sem se razvršča razne neobičajne in nevsakdanje postavke, ki se pojavijo pri poslovanju in zmanjšujejo poslovni izid tekočega leta.

3.2.3 Prihodki

»Prihodki so povečanja gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki povečanj sredstev ali zmanjšanj dolgov. Prek poslovnega izida vplivajo na velikost kapitala« (SRS 18.1.2002).

Prihodki so nasprotje odhodkom in skupaj z njimi oblikujejo poslovni izid.

Tako kot odhodke delimo prihodke na tiste *iz poslovanja*, od prodaje proizvodov in storitev, trgovskega blaga in materiala na domačem in tujem trgu ter druge prihodke od poslovanja, npr. od subvencij, dotacij.

Finančni prihodki se pojavljajo zlasti pri udeležbi v dobičku drugih podjetij, npr. prejete dividende, prihodki od prejetih obresti, npr. če imamo sredstva na računih ali od danih depozitov, pozitivne tečajne razlike pri spremembah valutnega tečaja.

Izredne prihodke tvorijo neobičajne postavke, ki povečujejo poslovni izid tekočega obdobja.

3.2.4 Poslovni izid

»Poslovni izid (dobiček ali izguba) je razlika med vsemi prihodki in odhodki v obračunskem obdobju.« (SRS 19.01.2002, 140)

Poznamo *temeljne* in *druge* vrste poslovnega izida. Temeljne vrste poslovnega izida so: poslovni izid iz prodaje, iz celotnega poslovanja, iz rednega delovanja, celotni poslovni izid, čisti poslovni izid (po odbitku davka od dohodka). Podatke o temeljnih vrstah poslovnega izida lahko dobro uporabimo za presojanje uspešnosti poslovanja podjetja.

Druge vrste poslovnega izida so prispevek za kritje, kot razlika med prihodki od prodaje in spremenljivimi stroški prodanih količin, kosmati poslovni izid iz celotnega poslovanja, kot razlika med prihodki od prodaje ter proizvodnimi stroški prodanih proizvodov in storitev ter nabavno vrednostjo prodanega blaga, celotni poslovni izid skupaj s finančnimi odhodki, celotni poslovni izid skupaj z deleži zaposlenih v njem in dohodek.

Ko podjetje ugotovi čisti dobiček, uprava odloča o njegovi razporeditvi. Nameniti ga lahko za pokrivanje morebitne izgube iz prejšnjih let, nato pa za povečanje zakonskih rezerv, dokler vsota zneska zakonskih in kapitalskih rezerv ne doseže 10% osnovnega kapitala. Lahko ga uporabi tudi za izplačilo lastnikom, izplačilo zaposlenim ali ostane nerazporejen. Ostanek čistega dobička tekočega leta tvori skupaj z nerazdeljenim dobičkom iz prejšnjih let bilančni dobiček, katerega lahko namenijo lastniki za izplačilo dividend oziroma deležev, za nagrade članom uprave in nadzornega sveta, lahko pa ga pustijo nerazdeljenega.

V primeru, da podjetje ugotovi izgubo, ki je negativna razlika med vsemi prihodki in odhodki, mora po zakonskem vrstnem redu izgubo poravnati iz posameznih postavk kapitala.

4 POJEM IN VRSTE BILANC, BILANČNE TEORIJE IN BILANČNA NAČELA

4.1 Pojem bilance

Bilanco lahko opredelimo kot računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev obveznosti do virov sredstev ob koncu obračunskega obdobja, vse prihodke in odhodke v določenem obdobju in vsa povečanja oziroma zmanjšanja vseh sredstev ter obveznosti, virov sredstev. Imenujemo jo tudi dvostranski računovodski izkaz, saj so na levi strani prikazana stanja sredstev, na desni pa v enakem znesku stanje obveznosti do virov sredstev. Aktiva mora biti vedno enaka pasivi.

4.2 Vrste bilanc

4.2.1 Bilance z vidika trajanja

S tega vidika razdelimo bilance na stalne in izredne, oziroma na posebne bilance.

– *Redne bilance* so začetne, vmesne ali končne, saj se nanašajo na začetek ali konec razdobja oziroma na vmesno obdobje.

– *Izredne bilance* so lahko ustanovitvene, saj jih naredimo le ob ustanovitvi in nam služijo kot izhodišče za nadaljnje računovodsko spremljanje ali preučevanje uspešnosti in položaja podjetja. Med izredne bilance spada tudi razdružitevna bilanca, ki jo naredimo, ko podjetje reorganiziramo v eno oziroma več podjetij.

4.2.2 Bilance glede na uporabnike informacij

Glede na uporabnike informacij razdelimo bilance na notranje in zunanje. Notranje so namenjene poslovodstvu, zunanje pa davčnim organom.

4.2.3 Bilance glede na obliko

Glede na obliko ločimo (Milost 1997, 98):

- vzporedne bilance: v dvostransko vzporedni bilanci so prikazane bilančne postavke vzporedno, torej ena poleg druge;
- zaporedne bilance: v enostranski zaporedni bilanci so vse sestavine prikazane v urejenem zaporedju;
- stopenjske bilance: v stopenjsko bilanco vpisujemo postavke z ene in druge strani.

4.2.4 Bilance glede na namen

Glede na namen ločimo (Milost 1997, 97):

- bilanco stanja,
- izkaz poslovnega izida,
- izkaz finančnega izida.

– *Bilanca stanja* prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev na določen dan. Bilanca ima na aktivni strani sredstva, na pasivni strani pa vire financiranja. V njej uresničujemo temeljno načelo gospodarjenja, kar pomeni, da lahko poslovni sistem razpolaga le s toliko sredstvi, kolikor znašajo obveznosti zanje.

– *Izkaz poslovnega izida* je eden izmed temeljnih računovodskih izkazov. Sestavlja se v splošne ali posebne namene, tako ob koncu poslovnega leta kot tudi med letom. Lahko se sestavi po eni izmed dveh uveljavljenih oblik, za katero se podjetje odloči glede na obliko organiziranosti ter dejavnosti podjetja. Obe obliki vsebujeta dva stolpca, v katerih prikazujemo znesek preteklega obdobja ter zneske obdobja, na katerega se izkaz nanaša. Pri poročanju znotraj podjetja pa lahko v enem izmed stolpcev prikazujemo dejanske in načrtovane zneske. Obe različici členitve izkaza poslovnega izida imata po SRS 25 pri vseh podjetjih, ne glede na njihovo velikost, osnovno razčlenitev v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah. Dopolnjena je z nekaterimi dodatnimi postavkami in delno z določenimi, uveljavljenimi krajšimi strokovnimi izrazi, ki so uporabljeni v kontnem načrtu.

Za izkaz poslovnega izida SRS predpisujejo vrstni red (SRS 2002, 179-180):

1. čisti prihodki od prodaje,
2. sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje,
3. usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve,
4. drugi poslovni prihodki,
5. stroški blaga, materiala in storitev,
6. stroški dela,
7. odpisi vrednosti,
8. drugi poslovni prihodki,
9. finančni prihodki iz deležev,
10. finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev,
11. finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev,
12. finančni prihodki za odpise dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb,
13. finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti,
14. davek iz dobička izrednega poslovanja,
15. čisti poslovni izidi iz rednega delovanja,
16. izredni prihodki,
17. izredni odhodki,
18. poslovni izidi zunaj rednega delovanja,
19. davek iz dobička zunaj rednega delovanja,
20. drugi davki, ki niso izkazani v drugih postavkah,
21. čisti poslovni izid obračunskega obdobja.

– *Izkaz finančnega izida* je temeljni računovodski izkaz, v katerem so resnično in pošteno prikazane spremembe stanja denarnih sredstev in njihovih ustreznikov za poslovno leto ali medletna obdobja, za katere se sestavlja. (SRS 202, 187). Uporabnikom daje informacije o tem, kako podjetje denarna sredstva in njihove ustreznike pridobiva in kako jih porablja, kakšno je njihovo stanje na začetku in koncu obdobja. Glede na način pridobitve podatkov za njegovo sestavo, se odločimo ali bomo izbrali prvo ali drugo različico.

Prvo različico, ki je sestavljena po neposredni metodi, izberemo takrat, ko so na voljo ustrezni podatki o pritokih in odtokih.

Za drugo različico, ki je sestavljena po posredni metodi, pa se odločimo, če moramo podatke o pritokih in odtokih izračunati iz dveh zaporednih bilanc stanja, poslovnega izida ter dodatnih podatkov za vmesno obdobje.

Glede na to, katera različica bolj razvidno zagotavlja podatke, se bo podjetje odločilo za ustrezno obliko priprave podatkov.

4.3 Bilančna teorija in bilančna načela

4.3.1 Bilančne teorije

Bilančna teorija opredeljuje cilje računovodskih izkazov (bilanc) in pravila njihovega sestavljanja oziroma bilanciranja. (Milost 2002, 112)

Bilančne teorije delimo na klasične; te so statične, dinamične in organske. Obstajajo tudi novejši pogledi na bilančne teorije.

Za statične bilančne teorije je značilno, da so usmerjene k ugotavljanju sredstev, pokritju dolgov oziroma zaščiti upnikov.

Cilj dinamične bilančne teorije je ugotavljanje poslovnega izida, torej je usmerjena k problemu bilanciranja uspeha.

Organska bilančna teorija obravnava izkaz poslovnega izida kot neizogiben instrument za obračun obdobjnega poslovnega izida in posebno pozornost posveča točnosti prikazovanja poslovnega izida. Razvila se je po uveljavitvi dinamične bilančne teorije.

Značilnost novejših pogledov na vlogo bilance je predvsem v njeni izraznosti, ki v klasični teoriji informira o premoženjskem in uspešnostnem položaju. Dopolniti jo moramo še z denarno - finančnega vidika. Usmerjena je v načrtovanje bodočega dogajanja v podjetju, kar pomeni, da zagotavlja boljše informacije.

4.3.2 Bilančna načela

Načela bilanciranja so pravzaprav načela pravila za izkazovanje bilanc in ugotavljanje bilančnih pozicij s stališča vrednotenja.

Načela sestavljanja bilance delimo na (Milost 1997, 114-115):

- *Načelo popolnosti*, ki pravi, da bilanca stanja zajema vsa sredstva in obveznosti do virov sredstev na dan ter vse odhodke in prihodke v obračunskem obdobju.
- *Načelo resničnosti*, ki pravi, da bilanca prikazuje dejansko stanje premoženja in virov odhodkov in prihodkov.
- *Načelo preglednosti*, ki pravi, da sredstva, vire, odhodke in prihodke razporedimo glede na bilančno shemo.
- *Načelo jasnosti*, ki pravi, da morajo biti bilančne postavke prikazane razumljivo in nedvoumno.
- *Načelo povezanosti*, ki pravi, da bilanco sestavljamo z uporabo ustrezne metodologije, tako da je možna primerjava z drugimi poslovnimi sistemi in z bilancami iz prejšnjih let.

Načela vrednotenja bilančnih postavk delimo na (Milost 1997, 115-116):

- načelo stalnosti,
- načelo zaščite upnikov,
- načelo vzorčnosti,
- načelo previdnosti,
- načelo realizacije,
- načelo imparitete,
- načelo najnižje vrednosti,
- načelo dnevne vrednosti,
- načelo najvišje vrednosti,
- načelo finančne pazljivosti,
- načelo resničnosti,
- načelo jasnosti,
- načelo časovne povezanosti,
- načelo povezanosti.

4.4 Bilančna politika, strategija in taktika

Podjetje ali druga poslovna oseba deluje z določenimi nameni in cilji. Zato govorimo o osnovnih, to je strateških in taktičnih ciljih, glede na obstoj podjetja, pa o splošnih in delnih ciljih. Splošni se nanašajo na celotno podjetje, delni pa le na njegov del.

Temeljna cilja poslovnega sistema sta njegov obstoj in razvoj, kar se kaže v ohranjanju in krepitvi premoženjsko - finančnega položaja ter v poslovni uspešnosti.

V okviru bilanciranja nas še posebej zanima bilančna politika, ki prav tako močno vpliva na uresničevanje drugih politik. Bilančna politika je zavestno sestavljanje rednih (oziroma letnih) in izrednih temeljnih računovodskih izkazov za notranje in zunanje uporabnike. Najvažnejše pri bilanciranju je vrednotenje. Na splošno ga razumemo kot določanje primerne vrednosti sredstev in njihovih virov. Nikoli ne moremo govoriti o

absolutno objektivnem vrednotenju in bilanciranju. Zato se oblikovalci strokovnih pravil in zakonodajalci v svetu zavedajo, da je predpisovanje enotne vrednosti za tiste, ki bilancirajo, nemogoče. Tako pri vrednotenju s predpisi določajo le strokovne omejitve. Strokovna pravila in predpisi torej nakazujejo vidike, ki jih morajo upoštevati tisti, ki bilancirajo. Bilančna politika je veda o priložnostih v okviru predpisov, ciljev in načel, ki urejajo bilanco stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz finančnega izida in poročila o poslovanju podjetja. (Turk in Melavc 1998, 427-728)

Bilančna strategija je sestavni del politike podjetja ali drugega poslovnega sistema, je orodje za doseganje ciljev. Z njo uravnavamo in določamo strateške cilje. Pri bilanciranju imamo opravka s parcialno strategijo in taktiko, saj z izbiro poslovnih ciljev, ki jih uresničujemo s pomočjo bilančne politike, vodimo tudi strategijo bilanciranja. Z izbiro sredstev za njihovo uresničevanje pa izvajamo taktiko bilanciranja.

Pri bilanci stanja bomo večjo izrazno vrednost dosegli s preglednim in razumljivim prikazovanjem postavk sredstev in obveznosti do virov sredstev ter s spoštovanjem ostalih načel bilanciranja. V dodatku k bilancam je treba pojasniti in podrobneje prikazati tiste postavke iz bilanc, ki potrebujejo dodatno razlago in dodatne izračune. Vse to pa je odvisno od poslovnih in bilančnih ciljev ter njihove politike. Kadar želi podjetje prikazati javnosti in poslovnim partnerjem ugoden ekonomski položaj, bo v svojih poročilih in dodatkih ter v bilanci izpostavilo ugodna stanja in procese, da bi s tem ustvarilo še boljši vtis o dobrem položaju. Povsem drugače bo tedaj, ko sta politika in bilanciranje usmerjena v predstavitev povprečnega ali manj ugodnega položaja. Tedaj bo bilanca v formalnem smislu izpostavljala tiste pozicije, ki podpirajo tako politiko. Tako bo prikazala poslovne ovire, njihov negativen vpliv na podjetje, preteča tveganja in na sploh pesimistične scenarije v poslovanju. Vse našete politike se lahko uresničujejo v okviru dovoljenih oziroma predpisanih oblik in razčlenitev bilanc.(Milost 1997, 95-96)

5 ANALIZIRANJE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

5.1 Pojem, namen in vrste analiziranja

5.1.1 Pojem analiziranja

Analizo razumemo kot sredstvo za usklajevanje procesov in stanj, ki nam pomagajo spoznati odmike in nas poučijo o potrebnih popravljalnih ukrepih. V tem primeru je analiza strokovno opravilo, ki sledi procesu načrtovanja in uresničevanja in pomaga uravnati poslovne procese k želenim ciljem. (Turk in Melavc 1997, 455)

Z analizo pojasnujemo vzroke in posledice poslovnih ravnanj, ki se kažejo ali pa jih pričakujemo na področju premoženjskega ter finančnega in uspešnega položaja podjetja. Smotno je le tedaj, če s svojim delovanjem ustvarja nove koristi, to je vrednosti izsledkov oziroma spoznanj, ki morajo presegati stroške analiziranja. (Turk in Melavc 1997, 455)

5.1.2 Namen analiziranja

Namen analiziranja bilance je, da se pripravijo strokovne informacije o poslovanju in predlogi za bodoče ukrepanje, da bo dosežena čim večja uspešnost poslovanja. Z analiziranjem se ugotovi, ali poslovni sistem smotno gospodari oziroma ali dosega primerno uspešnost v poslovanju.

5.1.3 Vrste analiziranja

Analiziranje bilanc delimo glede na izvajalca, uporabnike analiz, metodo analiziranja, obseg, področje analiziranja, čas in vrste analiziranja.

5.2 Analiziranje z uporabo relativnih števil in kazalnikov

5.2.1 Uporaba relativnih števil pri analiziranju

Relativna števila, ki jih uporabljamo najpogosteje, so:

- *Stopnja udeležbe*: izraža razmerje med dvema istovrstnima velikostma. Prva se nanaša na del, druga na celoto pojava. Daje nam vpogled v sestavo in udeležbo posameznih sestavin analiziranega pojava. V bilančnih analizah jo pogosto zasledimo.
- *Indeks*: je relativno število, ki izraža razmerje med dvema podatkom ali več podatki. Pogosto ga pomnožimo s 100, da dobimo v odstotkih izraženo vrednost. Če od tako izražene vrednosti indeksa odštejemo 100, izrazimo relativno razliko v odstotkih od velikosti, s katero primerjamo. (Milost 1997, 215). Z indeksi ponazarjamo stvarne, krajevne in časovne spremembe procesov in stanj. Pri tem uporabljamo indekse s stalno osnovo ter agregatne indekse. Slednje zelo veliko uporabljamo pri računovodskih analizah, in sicer kadar preučujemo vplive potroškov in cen na stroške ali vplive

prodanih količin izdelkov in prodajnih cen na prihodke, pa tudi pri drugih podobnih presojah.

– *Koeficient*: pri koeficientu gre za vsebinsko raznovrstne, vendar primerljive podatke. Glede na velikost primerjalnih podatkov lahko izračunamo razmerje. Da dobimo v odstotkih izraženo vrednost, koeficient pomnožimo s 100.

Proces analiziranja se začne z zbiranjem podatkov, ki z absolutnimi števili izražajo količino ali vrednost analiziranega pojava oziroma njegovih sestavin.

5.2.2 Uporaba kazalnikov pri analiziranju

Kazalnik je relativno število, ki ga dobimo s primerjavo dveh velikosti s spoznavno močjo, ki omogoča oblikovanje sodb o poslovanju podjetja. Kazalnike dobimo s primerjavami in preračunavanji.

5.3 Temeljni računovodski kazalniki

Pojavljajo se v finančnem, stroškovnem in poslovnem računovodstvu.

Delimo jih na (Zdravec 1997, 89):

- kazalnike stanja financiranja,
- kazalnike stanja investiranja,
- kazalnike vodoravnega finančnega ustroja,
- kazalnike obračanja,
- kazalnike gospodarnosti,
- kazalnike donosnosti,
- kazalnike finančne tokovnosti.

5.3.1 Kazalniki stanja financiranja

Kazalniki financiranja omogočajo predvsem presojo ugodnosti sestave obveznosti do virov sredstev. Financiranje sredstev z dolgovi vpliva na finančno tveganje ter donosnost gospodarske družbe. Bolj kot se gospodarska družba zadolžuje, bolj je finančno tveganje za upnike. Uporaba relativno cenejšega dolžinskega financiranja v uspešnih letih več kot proporcionalno poveča donosnost kapitala, slabih letih pa donosnost kapitala več kot proporcionalno zmanjša. Donosnost in finančno tveganje sta povezani. Načeloma je od narave poslovanja in od sestave sredstev odvisno, v kolikšni meri se sme gospodarska družba zadolževati. Gospodarske družbe s stabilnim, dobro predvidljivim poslovanjem lahko varneje uporabljajo več dolžinskih virov financiranja gospodarske družbe, ki poslujejo z veliko negotovostjo, s hitrimi spremembami proizvodov, z visokim deležem neopredmetenih dolgoročnih sredstev, ki povečujejo njihovo poslovno tveganje. Po drugi strani pa je stabilno poslovanje za gospodarsko družbo lahko manj donosno kot pa bolj tvegano poslovanje.

5.3.2 Kazalniki stanja investiranja

Poznamo naslednje kazalnike stanja investiranja (SRS 2002, 212-213):

- stopnja osnovnosti investiranja,
- stopnja obratnosti investiranja,
- stopnja finančnosti investiranja,
- stopnja dolgoročnosti investiranja,
- stopnja kratkoročnosti investiranja,
- stopnja odpisanosti osnovnih sredstev,
- koeficient opremljenosti dela z osnovnimi sredstvi,
- koeficient tehnične opremljenosti dela.

5.3.3 Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja

Poznamo naslednje kazalnike vodoravnega finančnega ustroja (SRS 2002, 213):

- koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev,
- koeficient kapitalske pokritosti dolgoročnih sredstev,
- koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev,
- koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev in normalnih zalog,
- koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti,
- koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti,
- koeficient komercialnega terjatveno – obveznostnega razmerja,
- koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti,
- koeficient kratkoročnega terjatveno – obveznostnega razmerja.

5.3.4 Kazalniki obračanja

Kazalniki obračanja sredstev izražajo, koliko prihodkov ustvari gospodarska družba z obstoječimi sredstvi, ali povedano drugače, koliko sredstev potrebuje gospodarska družba, da ustvarja obstoječe prihodke. Analiza teh kazalnikov lahko pokaže, da ima posamezna gospodarska družba v primerjavi z drugimi gospodarskimi družbami za doseganje podobnih prihodkov veliko več sredstev. Hitrejše kot je obračanje sredstev, manj sredstev ima gospodarska družba vezanih. Na kazalnike obračanja sredstev vplivajo proizvodna tehnologija, delež stalnih sredstev med vsemi sredstvi, vrsta proizvodov itd. Ti kazalniki so primerljivi le med gospodarskimi družbami v isti dejavnosti. Različne vrste sredstev se različno hitro obračajo (terjatve normalno hitreje kot zaloge), zato je potrebna analiza obračanja posameznih vrst sredstev. Posebno pomembno za uspešnost poslovanja je ustrezno upravljanje z zalogami in terjatvami.

Hitrost obračanja sredstev namreč vpliva na donosnost sredstev in s tem tudi na donosnost kapitala.

5.3.5 Kazalniki gospodarnosti, donosnosti in dohodkovnosti

Kazalniki gospodarnosti (ekonomičnosti), donosnosti (rentabilnosti) in dohodkovnosti so kazalniki poslovne uspešnosti. Kazalniki gospodarnosti in donosnosti pojasnjujejo dosežene poslovne rezultate (skupne prihodke, prihodke iz poslovanja, čisti dobiček itd.) glede na ugotovljene potroške oziroma vložke za njihovo stvaritev. Čim večja je njihova vrednost, tem uspešnejša je gospodarska družba. Trditev v celoti ne velja, predvsem v primeru slabih rezultatov drugih kazalnikov uspešnosti.

5.3.6 Kazalniki finančne tokovnosti

Poznamo naslednje kazalnike finančne tokovnosti (SRS 2002, 216-217):

- stopnja čiste prejemkovnosti poslovnih prihodkov;
- koeficient pokritosti nove naložbe s pribitkom poslovnih prejemnikov;
- koeficient pokritosti dolgov s pribitkom poslovnih prejemkov.

6 VSEBINA IN POMEN LETNEGA POROČILA GOSPODARSKE DRUŽBE

6.1 Pomen letnega poročila in računovodskih informacij

Letno poročilo je komunikacijsko orodje, s katerim ciljnim javnostim predstavimo podjetje v celoti, njegove dosežene rezultate in njegovo perspektivo. Z njim prikažemo preteklo poslovanje vsem, ki se zanimajo za poslovanje podjetja. Zaradi javnosti podatkov letno poročilo urejajo Zakon o gospodarskih družbah in Slovenski računovodski standardi. Pomembno je pripraviti računovodske informacije tako, da bodo podatki pregledni.

6.2 Sestava in vsebina letnega poročila

Vsebina letnega poročila zajema v skladu z zakonom o gospodarskih družbah:

- poslovno poročilo,
- letno računovodsko poročilo.

Letno poročilo izkazuje premoženjsko – finančni položaj, ugotovitev in uporabo dobička ter kritje izgube. Poslovodstvo družbe odgovarja za pravilnost letnega poročila in pravočasno izdelavo. Služi predvsem poslovnim potrebam.

Podatki v poslovnem poročilo se nanašajo na poslovanje in delovanje podjetja, vendar pa niso razkriti v računovodskem poročilu.

Po zakonu o gospodarskih družbah, ki ga predpisuje 52. člen mora poslovno poročilo vsebovati (Horvat 2000, 50):

- podatke in pojasnila o premoženjsko – finančnem stanju;
- podatke in pojasnila o razvoju ter izidih poslovanja;
- podatke o izdajanju in odkupovanju lastnih delnic oziroma deležev.

S poslovnim poročilom podjetje predstavi svoje delo, uspehe in neuspehe, uspešnost poslovanja ter vizijo prihodnosti.

Računovodsko poročilo sestavljajo poročila, ki vsebujejo računovodske podatke, računovodske informacije ter njihove ocene in razlage. Poročilo vsebuje računovodske izkaze, analize in druga pojasnila računovodskih postavk. Sestavine računovodskih izkazov so skupine poslovnih dogodkov, ki so ločene glede na njihove gospodarske značilnosti.

Po zakonu o gospodarskih družbah sta obvezna računovodska izkaza (Horvat 2000, 48):

- bilanca stanja, ki prikazuje stanja sredstev in obveznosti do njihovih virov ob koncu poslovnega leta.
- izkaz poslovnega izida, ki prikazuje prihodke, odhodke in poslovni izid v poslovnem letu, z izkazom uporabe dobička in kritjem izgube;

Tipični sestavni deli letnega poročila so (Horvat 2000, 74):

- uvodni del s strnjenimi podatki, ki naj bi na kratko prikazal uspešnost poslovanja;
- splošni del prikazuje dodatne informacije o podjetju, ki bi zanimale uporabnike poročila. Tu lahko omenimo prodajo in marketing, več letni pregled finančnih podatkov, analizo upravljanja, poročilo o kapitalu, seznam podružnic z naslovi, seznam direktorjev in vseh pisarn, tržne delnice. Ta del poročila je tudi vizualno bolj zanimiv, saj vključuje tudi barvne fotografije podjetja, projektov in podobno (Horvat 2000, 78-80);
- računovodski izkazi s pojasnili in poslovno poročilo, ki so prikazani v grafih in slikah, kar je za uporabnike preglednejše.

6.3 Kakovostna merila letnega poročila

Namen letnega poročila je sporočiti interesentom s pravico do podatkov natančne informacije o poslovanju podjetja. Zato mora poročilo ustrezati naslednjim kakovostnim merilom (Horvat, priprava letnega poročila za komuniciranje z interesnimi skupinami podjetja, 2000, 34):

- Pomembnost: informacija mora biti uporabna za tistega, ki to informacijo uporablja.
- Zanesljivost: informacija ne sme vsebovati pomembnih napak in pristranskih stališč, biti mora popolna. Vsebovati mora verodostojno pomembne podatke.
- Primerljivost: za lažjo primerjavo s časovnega vidika ali med podjetji.
- Razumljivost: informacije morajo biti razumljive njenim uporabnikom.
- Popolnost.
- Objektivnost: informacija mora biti nevtralna in nepristranska.
- Previdnost: zaradi negotovosti nekaterih poslovnih dogodkov je previdnost nujno potrebna.
- Pravočasnost: informacije imajo nizko uporabno vrednost, če jih ne dostavimo pravočasno.

6.4 Načrtovanje vsebine in priprava letnega poročila

Pripravljanje letnega poročila zahteva precej časa, zato je pomembno, da s pripravami začnemo dovolj zgodaj. Priporočljivo je začeti zbirati informacije in oblikovati prispevke pravočasno. S tem preprečimo nepopolnost letnega poročila ter zagotovimo kakovost in nadzor nad stroški izdaje poročila.

Večinoma podjetji vključuje v letno poročilo poleg obveznih informacij, ki jih zahtevajo predpisi in standardi, tudi dodatne informacije. Ponavadi poskrbijo za primerno oblikovanje, saj je poročilo ogledalo podjetja.

Pri kvalitetni pripravi letnega poročila je za podjetje zaželeno, da sestavi projektni tim in določi vodjo projekta. Pri načrtovanju letnega poročila moramo upoštevati cilje poročila, ki izhajajo iz ciljev podjetja. Potrebno je predhodno skicirati standardno poročilo. To vsebuje vse podatke, ki jih želimo podati glede na interesno skupino uporabnikov letnega poročila. K zasnovam letnega poročila sledijo intervjuji, fotografije, pisanje osnutkov besedil, načrti, kritike. Sledijo popravljanja in jezikovne izboljšave letnega poročila. (Horvat 2000, 56-57)

7 PODJETJE DELAMARIS D.D. IZOLA

7.1 Predstavitev podjetja

V Delamarisu d.d. Izola, konzervna industrija, negujejo tradicijo konzerviranja rib že od davnega leta 1879. Da je njihova dejavnost tesno povezana z morjem, pove že ime, dodajamo le, da svoje delo opravljajo s polno odgovornostjo proizvajalca, ki spoštuje načela zdrave prehrane.

Kakovost izdelkov je vrednota, ki usmerja delovanje družbe ter cilj, s katerim stremijo vsi zaposleni. To dokazuje tudi v januarju mesecu pridobljen mednarodni certifikat HACCP oziroma sistem zagotavljanja varnega živila.

7.2 Zgodovina podjetja

Pred letom 1880 je bila Izola vasica s pretežno kmečkim prebivalstvom. Tujcem so bile tedaj dobro poznane zdravilne termalne vode, ki so pripomogle k razvoju turizma. Napoleonovi prihodi so v naše kraje pripeljali francoske vojake in z njimi osebje vojaške in civilne administracije. V Izolo so prihajali premožni turisti v lep hotel s termalnim kopališčem. Eden izmed njih je bil tudi trgovec M. Rouillet, ki je trgoval z ribami in je patentiral razne sisteme konzerviranja. Leta 1879 je odkupil primerno zemljišče ob skalah Sv. Petra ter zgradil prvo tovarno za predelavo in konzerviranje rib v Izoli pod imenom »Société générale française de conserves alimentaires s.a.« Izdeloval je izdelke pod blagovnimi znamkama De Saint Ange & Co. In Emile L.Rouillet & Co. Družba je imela sedež v Rovinju, filiali sta bili locirani v tovarnah v Izoli in Rovinju. Izolska tovarna je delovala zelo uspešno. (Letno poročilo 2005)

Podjetje v francoski lasti je zašlo v finančne težave. Družba je bila prodana v upravljanje angloavstrijski banki s sedežem na Dunaju. Pod njihovim okriljem sta bili ustanovljeni še dve tovarni z imenoma »Warhaner« in »Namingher«, domačini pa so ustanovili tovarno »Degrassi«. Pod novim lastništvom je tovarna v Izoli dosegla še večje uspehe. Proizvodnja se je vedno bolj povečevala. Predelovali in konzervirali so tudi sadje in zelenjavo, saj so tako lažje premoščali mrtva obdobja, ko je bil ulov ob polni luni zakonsko prepovedan ali pa skromen zaradi naravnega nihanja ob ribjem razmnoževanju.

Med prvo svetovno vojno je bila zaradi pomanjkanja surovin in moške delovne sile paralizirana vsa industrijska aktivnost v teh krajih. Leta 1918 je bila proizvodnja popolnoma ustavljena. V Izoli je zavladala beda in lakota. Stanje je poslabšala še velika suša, kuga ter španska mrzlica.

Celotno izolsko tovarno, skupaj z družbo Degrassi, je prevzel novi lastnik. Podjetje s.a. conservifici se je leta 1930 tako prestrukturiralo in preimenovalo v Ampelea conservifici s.a. Vzpon tega koncerna je bil silovit, saj je takratna ekonomska politika Italije finančno podpirala ribiško predelovalno industrijo. Sledile so številne proizvodne

posodobitve, organizirali so tudi lastno ribiško floto. Tovarna je takrat zaposlovala 1200 delavcev, letna proizvodnja pa je znašala 14 milijonov konzerv.

Druga svetovna vojna je močno zaznamovala delovanje tovarne. Naše ozemlje je zasedla Nemčija, ki je odvzela suverenost takratni italijanski savojski republiki in ga vključila v sklop tretjega rajha.

Po končani vojni je nadzorstvo nad obratom prevzela t.i. ljudska oblast Pokrajinsko Narodno osvobodilnega odbora. Delovanje tovarne je bilo zelo okrnjeno. Položaj se je še bolj zaostрил, ko je leta 1947 centralna oblast v Beogradu dala ukaz odpeljati vse sodobne stroje na Hrvaško, saj so se bali, da to ozemlje po mirovni pogodbi ne bo pripadalo Jugoslaviji. Še istega leta je bila tovarna nacionalizirana in je dobila ime »Ex Ampelea«. S podpisom mirovne pogodbe je bila Izola vključena v cono B. Tovarna je leta 1950 prišla v upravljane delavskemu kolektivu. Sledila je modernizacija z nabavo novega avtoklava in stroja za zapiranje pločevink. Odpadki so se začeli uporabljati za ribjo moko, ponovno je stekla proizvodnja ribjega olja. Leta 1956 je tovarna dobila ime Iris.

Po tem obdobju je sledilo več reorganizacij, dokler ni v letu 1959 nastal kombinat konzervne industrije Delamaris. Podjetje je v naslednjih letih doživljalo vzpone in padce ter se leta 1978 združilo z Drogo Portorož. Po desetletju skupnega delovanja je prišlo do novih sprememb. Januarja 1992 je nastal poslovni sistem za ribištvo in konzerviranje hrane, katerega nosilec je bilo podjetje holding Delamaris p.o. Izola. V okviru tega sistema so delovala še sledeča podjetja:

- DELMAR - promet z ribo d.o.o. Izola,
- FRIGOMAR - konfekcioniranje ribe d.o.o.,
- DELSAR - konzervna industrija d.o.o. Izola,
- LERA - gojenje rib d.o.o. Seča,
- RIBA - ribištvo na morju d.o.o. Izola,

Po osamosvojitvi Slovenije se je tržišče znatno skrčilo, poiskati je bilo treba nove tržne strategije in pristope, upoštevajoč močno konkurenco na tem področju, le - ta je prisilila podjetje v racionalizacijo in večjo storilnost, ki je zahtevala avtomatizacijo in zmanjšanje delovne sile. Danes zaposluje tovarna 200 ljudi. Zadnje preoblikovanje lastninjenja se je končalo leta 1997 z razdelitvijo holdinga v štiri podjetja: Delamaris konzervna industrija d.d., Riba d.o.o., Frigomar d.o.o., Delmar d.o.o. (Letno poročilo 2005).

7.3 S tradicijo v prihodnost

7.3.1 *Delamaris danes*

Delamaris je danes izvozno naravna družba, ki izvozi na zahtevne svetovne trge kar 65% lastne proizvodnje. Med najpomembnejšimi izvoznimi trgi so: Avstrija, Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Romunija, Slovaška, Češka, Švedska, Švica, Avstralija, ZDA,

Malta, Egipt in Madžarska. Povečati izvoz na tržišča Evropske unije je cilj, ki je zapisan v strategiji razvoja družbe. (Letno poročilo 2005)

7.3.2 Poslanstvo družbe

Zadovoljevati želje njihovih cenjenih potrošnikov z zdravo vrhunsko – kakovostno morskno hrano, ki je proizvedena s sodobno in okolju prijazno tehnologijo.

7.3.3 Konkurenčne prednosti družbe

- Vrhunska kakovost izdelkov v svetu dobro poznane blagovne znamke Delamaris.
- Obvladovanje celotnega procesa predelave; t.j od ulova surovine do končnega izdelka.
- Dolgoletne izkušnje in poznavanje postopkov, ki zagotavljajo stalno kakovost vseh proizvodov.
- Razvijanje raznovrstnih proizvodov, narejenih v skladu s trendi sodobnega načina prehranjevanja.
- Visok ugled blagovne znamke Delamaris v svetu in doma.

7.3.4 Vizija

- Negovati ugled družbe ter jo pripeljati ob bok priznanih svetovnih proizvajalcev ribjih pločevink.
- Uveljavljanje sodobne, okolju prijazne tehnologije.
- Širjenje asortimana s kakovostnimi izdelki, prilagojenim sodobnim prehranbenim navadam.
- Preselitev družbe na novo lokacijo.

8 RAČUNOVODSKI IZKAZI PODJETJA

Računovodski izkazi, ki so zajeti v poslovnem poročilu za leto 2005, so sestavljeni na podlagi računovodskih podatkov, ki so prikazani v tabelarnih pregledih in opisno pojasnjeni. Poslovno poročilo je sestavljeno v skladu z zakonodajo, ki ureja to področje, podatki pa so analizirani v primerjavi s preteklim poslovnim letom. Analizirani podatki prikazujejo resnično sliko družbe.

8.1 Bilanca stanja

Bilanca stanja nam pove, da so v preteklem letu naredili, kar so planirali. Zmanjšali so kreditne obveznosti družbe tako, da lahko sedaj ponovno pristopijo k investicijam v proizvodnjo, ki so zaradi stalnih težav, s katerimi se srečujejo vsako leto, nujno potrebne. Zadolžitev družbe je glede na realizacijo majhna, zaloge in terjatve skupaj pa presegajo vse obveznosti, ki jih ima družba. V primeru stalnega nadzora in stalnega zmanjševanja stroškov predstavlja ta zadolžitev obseg denarnih sredstev, ki jih družba lahko pokrije, vendar le v primeru, da se pogoji poslovanja bistveno ne spremenijo.

Bilanco stanja podjetja Delamaris d.d. Izola nam prikazuje tabela 1.

8.2 Izkaz poslovnega izida

Leto 2005 je bilo verjetno eno najtežjih v zadnjih desetih letih, in sicer predvsem zaradi tega, ker so se pogoji poslovanja stalno spreminjali. Planirali so dobiček 90 mio sit, pa se je ta razblinil že v začetku poslovnega leta, saj se jim je podražila pločevinka in to za 13%, izjemno so narasli rabati trgovcev in nenehno se je dražilo kurilno olje. Konec leta se je poleg vseh težav, podražila še skuša za 100%. Ne glede na to, so dosegli skoraj vse načrtovane plane pri prodaji. Razveseljuje podatek, da so izvoz povečali za več kot 14% in da se jim odpirajo še nova tržišča.

8.2.1 Prihodki

V letu 2005 so dosegli prihodke od prodaje v višini 3,4 milijarde sit, kar je 14 indeksnih točk več kot v preteklem letu. Kot sem že prej omenila, je to rezultat predvsem velikega povečanja izvoza na nova tržišča, na katera so se začeli širiti že v letu 2004. Pomemben delež pri dvigu realizacije predstavlja izvoz ribe, ki jo je ulovila družba Riba d.o.o. Izola. V preteklih letih je omenjena družba mnogo ribe zavrgla nazaj v morje, tudi do 350 ton, saj je bil slovenski trg premajhen, da bi uspeli ulovljeno ribo prodati na domačih tleh. Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo se je po velikih naporih doseglo to, da se danes pretežni del ulova Ribe d.o.o. preko Delamarisa proda na evropskem trgu.

8.2.2 Stroški in odhodki iz poslovanja

– *Stroški skupaj* so v letu 2005 znašali 3.265 mio sit in so bili za 11% večji kot leto prej. Predvsem je zaznan velik porast stroškov energije in to zaradi velikega porasta cen kurilnega olja in porasta stroškov storitev.

– *Stroški storitev* so bili v obravnavanem letu za skoraj 363 mio sit večji kot leta 2004. Predvsem so se povečale transportne storitve, zaradi dviga cen nafte in drugi stroški storitev, ki so posledica dviga rabatov in super rabatov trgovcev.

– *Stroški dela* so bili v preteklem letu manjši kot leto prej in so rezultat stalnega zmanjševanja zaposlenih. Tudi redna proizvodnja je potekala tako, da so lahko vse naredili v rednih delavnih dnevih brez sobot. To pa zato, ker stalno zmanjšujejo proizvodnjo sardine in ker so imeli za to proizvodnjo primerno surovino, kar je pomenilo normalen obseg proizvodnje.

– *Amortizacija* je bila manjša, ker so v zadnjih dveh letih malo investirali in ker so nekaj opreme že dokončno amortizirali.

8.2.3 Poslovni izid iz poslovanja

Poslovni izid poslovanja je bil občutno slabši kot leto prej, vendar, še vedno, glede na vse težave, ki so se vrstile med letom, zadovoljiv.

8.2.4 Čisti dobiček

Čisti dobiček v višini 50 mio sit je po njihovem zadovoljiv. Planirali so sicer večjega, in sicer 92 mio sit, vendar se je v začetku leta zgodilo, da so v enem mesecu izgubili čez 100 mio sit, pa še nafta se je stalno dražila. Poslovanje skozi preostali del leta je bilo blizu ničle ali pa negativno.

Izkaz poslovnega izida podjetja Delamaris d.d. Izola nam prikazuje tabela 2.

8.3 Izkaz finančnega izida

Izkaz finančnega izida podjetja Delamaris d.d. Izola nam prikazuje tabela 3.

8.4 Prevrednotenje kapitala

Če bi družba prevrednotila kapital s stopnjo rasti cen življenjskih potrebščin (2,3 %) za leto 2005, bi izkazala dobiček 8.655 tisoč SIT (brez upoštevanja vpliva na obračun davka iz dohodka pravnih oseb).

V letu 2005 je bila rast EUR-a negativna, zato prevrednotenje ni prikazano. V letu 2005 se je kapital povečal za 36.044 tisoč SIT.

Izkaz gibanja kapitala podjetja Delamaris d.d. Izola nam prikazuje tabela 4.

Tabela 1: Bilanca stanja podjetja Delamaris d.d. Izola

BILANCA STANJA NA DAN 31/12-2005

v000SIT

	2005	2004	%
SREDSTVA	2.788.204	2.875.350	100,0%
A. STALNA SREDSTVA	1.629.011	1.769.749	58,4%
I. Neopredmetena dolgoročna sredstva	919	0	0,0%
II. Opredmetena osnovna sredstva	1.387.538	1.515.438	49,7%
III. Dolgoročne finančne naložbe	240.554	254.311	8,6%
B. GIBLJIVA SREDSTVA	1.136.271	1.101.486	40,7%
I. Zaloge	487.204	538.656	17,4%
II. Poslovne terjatve	540.265	518.034	19,3%
a) Dolgoročne poslovne terjatve	15.167	16.337	0,5%
b) Kratkoročne poslovne terjatve	525.098	501.697	18,8%
Kratkoročne terjatve do kupcev	480.507	441.543	
Dani predujmi	16.326	29.319	
III. Kratkoročne finančne naložbe	48.994	26.885	1,8%
IV. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina	59.808	17.911	2,1%
C. AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	22.922	4.115	0,8%
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	2.788.204	2.875.350	100,0%
A. KAPITAL	1.865.999	1.829.955	66,9%
I. Vpoklicani kapital	180.910	180.910	6,5%
II. Kapitalske rezerve	0	0	0,0%
III. Rezerve iz dobička	1.302.533	1.231.623	46,7%
IV. Preneseni čisti poslovni izid	0	0	0,0%
V. Čisti poslovni izid poslovnega leta	25.207	45.704	0,9%
VI. Prevrednotovalni popravki kapitala	357.349	371.718	12,8%
B. REZERVACIJE	146.387	205.207	5,2%
C. FINANČNE IN POSLOVNE OBVEZNOSTI	774.740	839.037	27,8%
a) Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti	159.199	235.528	5,7%
b) Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti	615.541	603.509	22,1%
Č. PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	1.078	1.151	0,0%

Vir: letno poročilo 2005

Tabela 2: Izkaz poslovnega izida podjetja Delamaris d.d. Izola

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA

v 000 SIT

	2005	2004
1. Čisti prihodki od prodaje	3.404.879	2.971.982
2. Sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje	125.779	49.771
3. Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	-	-
4. Drugi poslovni prihodki (s prevrednotovalnimi poslovnimi prihodki)	73.269	102.281
5. Stroški blaga, materiala in storitev	2.548.785	2.106.970
a) Nabavna vrednost prodanih blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala(2.193.027)	2.193.027	1.790.037
b) Stroški storitev	355.758	316.933
6. Stroški dela	523.575	549.099
a) Stroški plač	356.384	378.018
b) Stroški socialnih zavarovanj	69.442	74.781
Od tega stroški pokojninskih zavarovanj	-	-
c) Drugi stroški dela	97.749	96.300
7. Odpisi vrednosti	171.656	209.147
a) Amortizacija in prevredn.posl.odhodki pri neopredm.dolg.sred.in opredme.osn. sred.	162.041	173.007
b) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	9.615	36.140
8. Drugi poslovni odhodki	21.031	36.475
9. Finančni prihodki iz deležev	-	-
10. Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev	165	259
c) Drugi finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)	165	259
11. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev	7.762	12.563
a) Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij	-	4
c) Drugi finan.prihodki iz obresti in kratk.terjatev (s prevred.finančnimiprihodki)	7.758	12.559
12. Finančni odhodki za odpise dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb	2.645	94
a) Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v podjetja v skupini razen v pridružena podjetja	2.645	94
13. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti	50.402	68.948
c) Drugi finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti	50.402	68.948
14. ČISTI POSLOVNI IZID IZ REDNEGA DELOVANJA	42.202	66.581
15. Izredni prihodki	19.005	39.992
16. Izredni odhodki	32	21
a) Izredni odhodki brez prevrednotovalnega popravka kapitala	32	21
17. POSLOVNI IZID ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	18.973	39.971
18. Davek iz dobička	12.704	15.145
19. Drugi davki, ki niso izkazani v drugih postavkah	1.942	-
20. ČISTI POSLOVNI IZID OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	50.413	91.407

Vir: letno poročilo 2005

Tabela 3: Izkaz finančnega izida podjetja Delamaris d.d. Izola

IZKAZ FINANČNEGA IZIDA

v 000 SIT

	2005	2004
A. FINANČNI TOKOVI PRI POSLOVANJU		
+ a) Pritoki pri poslovanju	3.385.390	3.018.048
Poslovni prihodki	3.409.633	2.987.065
Izredni prihodki, ki se nanašajo na poslovanje	19.005	39.992
Začetne manj končne poslovne terjatve	24.441	11.716
Začetne manj končne aktivne kratkoročne časovne razmejitve	18.807	2.707
- b) Odtoki pri poslovanju	3.095.199	2.802.407
Poslovni odhodki brez amortizacije in dolgoročnih rezervacij	3.224.207	2.754.887
Izredni odhodki, ki se nanašajo na poslovanje	32	21
Davki iz dobička in drugi davki, ki niso zajeti v poslovnih odhodkih	15.145	18.740
Končne manj začetne zaloge	51.452	13.079
Začetni manj končni poslovni dolgovi	92.806	3.966
Začetne manj končne pasivne kratkoročne časovne razmejitve	73	37.872
= c) Prebitek pritokov (odtokov) pri poslovanju	290.191	215.641
B. FINANČNI TOKOVI PRI NALOŽBENJU		
+ a) Pritoki pri naložbenju	3.853	7.464
Finančni prihodki, ki se nanašajo na naložbenje (razen za prevrednotenje)	3.822	7.464
Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)	31	
Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)		
- b) Odtoki pri naložbenju	49.179	94.575
Pobotano povečanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev (razen za prevrednotenje)	968	-
Finančni odhodki, ki se nanašajo na naložbenje (razen za prevrednotenje)	1.939	-
Pobotano povečanje opredmetenih osnovnih sredstev (razen za prevrednotenje in stvarne vložke kapitala)	24.163	74.838
Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)	-	19.055
Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)	22.109	682
c) Prebitek pritokov (odtokov) pri poslovanju in naložbenju	244.865	128.530
C. FINANČNI TOKOVI PRI FINANCIRANJU		
+ a) Pritoki pri financiranju	108	21.699
Finančni prihodki, ki se nanašajo na financiranje (razen za prevrednotenje)	108	450
Pobotano povečanje dolgoročnih rezervacij (razen za prevrednotenje)	-	8.014
Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)	-	14.135
- b) Odtoki pri financiranju	202.860	173.191
Finančni odhodki, ki se nanašajo na financiranje (razen za prevrednotenje)	42.490	52.388
Pobotano zmanjšanje dolgoročnih rezervacij (razen za prevrednotenje)	8.014	-
Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)	76.343	120.803
Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)	76.013	-
= c) Celotni prebitek pritokov (odtokov) v obračunskem obdobju	41.897	22.962
+ ZAČETNO STANJE DENARNIH SREDSTEV IN NJIHOVIH USTREZNIKOV	17.911	40.873

Vir: letno poročilo 2005

Tabela 4: izkaz gibanja kapitala podjetja Delamaris d.d.

IZKAZ GIBANJA KAPITALA od 01/01-2005 do 31/12-2005

v 000 SIT

	Vpoklicani kapital	Rezerve iz dobička			Čisti dobiček poslovnega leta	Prevednotovalni popravki kapitala		Skupaj
		Zakonske rezerve	Rezerve za lastne deleže	Druge rezerve iz dobička		Splošni prevrednotovalni popravki kapitala	Posebni prevrednotovalni popravki kapitala	
A. Stanje 01/01-2005	180.910	114.976	60.134	1.056.513	-	279.049	92.669	1.829.955
B. Premiki v kapital	-	-	-	-	50.413	-	(14.369)	36.044
a) Vnos čistega poslovnega izida poslovnega leta	-	-	-	-	50.413	-	-	50.413
b) Druga povečanja sestavin kapitala	-	-	-	-	-	-	(14.369)	(14.369)
C. Premiki v kapitalu	-	-	-	71.004	-	-	-	25.300
a) Razporeditev čistega dobička kot sestavine kapitala po sklepu uprave	-	-	-	25.206	(25.206)	-	-	(45.704)
b) Poravnava izgube kot odbitne sestavine kapitala	-	-	-	-	-	-	-	-
c) Razporeditev čistega dobička za oblikovanje dodatnih rezerv po sklepu skupščine	-	-	-	45.704	-	-	-	45.704
Č. Premiki iz kapitala	-	-	-	-	-	-	-	-
a) Uporaba posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala (za oslabeitev ali okrepitev dolgov)	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Stanje 31/12-2005	180.910	114.976	60.134	1.127.423	25.207	279.049	78.300	1.865.999
BILANČNI DOBIČEK	-	-	-	-	-	-	-	-

Vir: letno poročilo 2005

9 ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA S KAZALNIKI

9.1 Kazalniki stanja financiranja

Kazalniki stanja financiranja so usmerjeni v analizo načina financiranja podjetja (Hočevar, Igličar, Zaman 2000, 227). Pri teh kazalnikih izhajamo iz postavk na pasivni strani bilance stanja. Zanimajo nas predvsem deleži kapitala, dolgov in časovnih razmejitev v strukturi vseh virov financiranja ter kazalniki finančnega vzvoda. Ti kazalniki so pomembni pri dolgoročnih odločitvah o politiki financiranja podjetja, med zunanjimi uporabniki pa zanimajo posojilodajalce podjetja, saj jim pomagajo pri ugotavljanju tveganja glede vračil glavnice in obresti. Omogočajo predvsem presojo ugodnosti sestave obveznosti do virov sredstev.

9.1.1 Delež kapitala v financiranju

Delež kapitala v financiranju nam kaže odstotek kapitala, ki so ga zagotovili lastniki. Večji kot je delež sredstev, financiran z kapitalom, manj je gospodarska družba finančno tvegana za upnike in večje tveganje nosijo lastniki. Vrednost kazalnika 1 oz. 100% bi pomenila, da so vsa sredstva podjetja financirana s kapitalom podjetja in da podjetje ni zadolženo. Ta kazalnik nam pove, kolikšna je finančna odvisnost oziroma neodvisnost podjetja od zunanjih virov financiranja. Pri ocenjevanju stopnje kapitalizacije obstaja izkustveno priporočilo, da mora biti stopnja kapitalizacije vsaj 0,5 oz. 50%. To pomeni, da naj podjetje ne bi imelo več kot polovico obveznosti do tujih virov sredstev. V nasprotnem primeru je varnost naložbe v takšno podjetje za upnike preveč tvegana, kar bi se moralo poznati na ceni tujih virov (Pučko 1998, 129). Ravno obraten temu kazalniku pa je kazalnik delež dolgov v financiranju. Kazalnik nam prikazuje, kolikšen del sredstev podjetja je financiran s tujimi viri oziroma dolgovi. Pove nam, kolikšna je finančna odvisnost podjetja od zunanjih virov financiranja. Višji kot je koeficient (bližje ena), večje je tveganje za posojilodajalca (Helfert 1994, 142).

$$\text{Delež kapitala v financiranju} = \frac{\text{kapital} \times 100}{\text{obveznosti do virov sredstev}}$$

$$K_{2004} = \frac{1.829.955.000}{2.875.350.000} \times 100 = 63,64\%$$

$$K_{2005} = \frac{1.865.999.000}{2.788.204.000} \times 100 = 66,92\%$$

Čim večja je vrednost deleža kapitala v financiranju, tem večji je delež kapitala oziroma trajnih virov med celotnimi viri sredstev. V preteklem letu je v podjetju stopnja lastniškega

financiranja znašala 63,64%, v tekočem letu pa 66,92%. V poslovnem letu 2005 se je delež kapitala v financiranju povečal za 5,15%.

Zaradi uspešnega zaključka leta, ki je izkazan v poslovnem izidu (50 mio), in pa zmanjšanja obveznosti do virov sredstev z odplačilom anuitet bančnih posojil (142 mio) in povečanja obveznosti do dobaviteljev (94 mio) je skupna razlika do predhodnega leta znaša 98 mio SIT.

9.1.2 Delež dolgov v financiranju

Delež dolgov v financiranju kaže na to, kolikšen del sredstev podjetja je financiran s tujimi viri oziroma dolgovi in se torej dopolnjujejo s predhodnim kazalnikom. Delež dolgov v financiranju se namreč lahko izračuna tudi tako, da se od 1 oziroma 100 odšteje delež kapitala v financiranju (seveda le v primeru, če podjetje nima dolgoročnih rezervacij in pasivnih časovnih razmejitev). Razloga tega kazalnika je podobna kot pri predhodnem kazalniku, le da pojasnila veljajo v obratni smeri. Tako so posojilodajalci zainteresirani za čim manjšo vrednost kazalnika, v interesu delničarjev pa je, da je delež dolgov pravilen oziroma najugodnejši in jim bo tako omogočil čim večji dobiček na enoto kapitala. (Hočevar, Igličar, Zaman 2001, 227-228)

$$\text{Delež dolgov v financiranju} = \frac{\text{dolgovi}}{\text{obveznosti do virov sredstev}} \times 100$$

$$K_{2004} = \frac{1.045.395.000}{2.875.350.000} \times 100 = 36,36\%$$

$$K_{2005} = \frac{922.205.000}{2.788.204.000} \times 100 = 33,07\%$$

V preteklem letu je bil delež dolgov v financiranju 36,36%, v tekočem pa 33,07%. Delež dolgov se je zmanjšal za 10,99%. Delež nam pove, koliko sredstev je financiranih s tujimi viri oziroma dolgovi.

Dolgovi so se zmanjšali z odplačilom anuitet bančnih posojil (142 mio) in povečali pri obveznostih do dobaviteljev (94 mio). Obveznosti do virov sredstev so se zmanjšale za 87 mio SIT zaradi odplačila bančnih dolgov.

9.1.3 Delež trajnega in dolgoročnega financiranja

Delež dolgoročnega financiranja prikazuje delež financiranja sredstev s dolgoročnimi viri.

Delež dolgoročnega financiranja = $\frac{\text{kapital} + \text{dolgoročni dolgovi} + \text{dolgoročne rezervacije}}{\text{obveznosti do virov sredstev}} \times 100$

$$K_{2004} = \frac{2.475.897.000}{2.875.350.000} \times 100 = 86,11\%$$

$$K_{2005} = \frac{2.317.972.000}{2.788.204.000} \times 100 = 83,13\%$$

Delež dolgoročnega financiranja je v letu 2004 znašal 86,11%, v letu 2005 pa 83,13%.

V letu 2005 se je zmanjšal za 3,58%, kar je posledica povečanja kapitala in zmanjšanja obveznosti do virov sredstev (odplačila posojil).

Delež trajnega in dolgoročnega financiranja je v podjetju Delamaris d.d. v obeh letih znašal nekaj več kot 83% kar je posledica visokega deleža kapitala v obveznostih do virov sredstev. Če sledimo osnovnemu pravilu financiranja, ki pravi, da naj bi podjetje financiralo s trajnimi in dolgoročnimi viri sredstev vsa stalna in del gibljivih sredstev, ugotovimo, da je podjetje Delamaris d.d. izpolnilo to zahtevo.

9.1.4 Kazalniki finančnega vzvoda

Kazalniki nam prikazujejo razmerje med dolgovi in kapitalom. Večja kot je vrednost kazalnika, večji je delež dolgov med viri financiranja.

Kazalniki finančnega vzvoda = $\frac{\text{dolgovi}}{\text{kapital}}$

$$K_{2004} = \frac{1.045.395.000}{1.829.955.000} = 0,57$$

$$K_{2005} = \frac{922.205.000}{1.865.999.000} = 0,49$$

Vrednost kazalnika je v letu 2005 znašala 0,49, v predhodnem letu pa 0,57. Tako je imelo podjetje Delamaris d.d. v letu 2004 kar 57 denarnih enot dolga na 100 denarnih enot kapitala, v letu 2005 pa na 100 denarnih enot kapitala 49 denarnih enot dolga.

Kazalnik se je zmanjšal zaradi zmanjšanja dolgov z odplačilom anuitet bančnih posojil in na drugi strani povečanjem kapitala s poslovnim dobičkom.

9.2 Kazalniki stanja investiranja

S kazalniki stanja investiranja analiziramo strukturo posameznih vrst sredstev in izhajamo iz podatkov na aktivni strani bilance stanja. Ti kazalniki so pomembni predvsem za poslovodstvo podjetja, ko sprejemajo odločitve o investicijah v posamezne vrste sredstev, manj pa za zunanje uporabnike. Pri analizi kazalnikov investiranja se moramo zavedati, da se lahko vrednost kazalnikov po posameznih panogah zelo razlikujejo (Hočevar, Igličar, Zaman 2000, 412).

9.2.1 Delež stalnih sredstev

Delež stalnih sredstev pove odstotek oziroma delež, ki ga imajo stalna sredstva med vsemi sredstvi podjetja. Vrednost kazalnika je v veliki meri odvisna od panoge, v kateri se podjetje nahaja. V tehnološko intenzivnih panogah (metalurgija, kemija, elektronika ipd.) je vrednost tega kazalnika praviloma večja kot pa pri delovno intenzivnih panogah (trgovina, storitve ipd.). Šele podrobnejša analiza tega kazalnika lahko odgovori na vprašanje, ali je njegova vrednost ugodna ali ne. Zmanjšanje kazalnika lahko pomeni, da se je poslovanje podjetja povečalo oziroma da so se povečala gibljiva sredstva (terjatve, zaloge), kar bo imelo pozitivne posledice na obračanje sredstev. Obenem pa lahko zmanjšanje kazalnika pomeni tudi to, da v podjetju prihaja do dezinvestiranja oziroma neobnavljanja osnovnih sredstev. Nasprotne ugotovitve lahko veljajo, če se je vrednost kazalnika povečala (Hočevar, Igličar, Zaman 2001, 229-230).

$$\text{Delež stalnih sredstev} = \frac{\text{stalna sredstva}}{\text{sredstva}} \times 100$$

$$K_{2004} = \frac{1.769.749.000}{2.875.350.000} \times 100 = 61,55\%$$

$$K_{2005} = \frac{1.629.011.000}{2.788.204.000} \times 100 = 58,42\%$$

Primerjava vrednosti kazalnika med obema letoma prikaže, da se je delež stalnih sredstev v sredstvih podjetja zmanjšal. Glede na ugotovitve navpične in vodoravne analize računovodskih izkazov tega podjetja lahko trdimo, da je zmanjšanje kazalnika predvsem posledica na eni strani zmanjšanja osnovnih sredstev zaradi amortizacije in na drugi strani večje poslovne dejavnosti podjetja, ki se izkazuje s povečanjem poslovnih terjatev.

9.2.2 Delež osnovnih sredstev v sredstvih

$$\text{Delež osnovnih sredstev} = \frac{\text{osnovna sredstva}}{\text{sredstva}} \times 100$$

$$K_{2004} = \frac{1.515.438.000}{2.875.350.000} \times 100 = 52,70\%$$

$$K_{2005} = \frac{1.388.457.000}{2.788.204.000} \times 100 = 49,80\%$$

Delež osnovnih sredstev kaže delež, ki ga imajo osnovna sredstva med vsemi sredstvi v podjetju. Tako je v letu 2004 znašal 52,7% v letu 2005 pa 49,8%. Delež osnovnih sredstev se je v letu 2005 zmanjšal za 5,82% kar je posledica povečanega deleža v gibljivih sredstvih (terjatve do kupcev), zmanjšanja dolgoročnih finančnih naložb in z letnim odpisom zmanjšanje vrednosti osnovnih sredstev (brez novih nabav).

9.2.3 *Delež gibljivih sredstev v sredstvih*

Delež gibljivih sredstev kaže odstotek oziroma delež gibljivih sredstev v vseh sredstvih podjetja. Izračunamo ga lahko tudi tako, da od 1 (oziroma od 100%) odštejemo vrednost kazalnika delež stalnih sredstev. Na vrednost kazalnika deleža gibljivih sredstev vplivajo specifičnosti panoge, v kateri se podjetje nahaja. Povečana vrednost kazalnika lahko pomeni izboljšanje poslovanja, to je takrat, ko so se gibljiva sredstva povečala predvsem zaradi povečanja poslovne dejavnosti. Na drugi strani pa povečanje kazalnika lahko pomeni tudi nevarnost za podjetje, in sicer takrat, ko se je delež gibljivih sredstev (predvsem zalog in terjatev poslovanja) povečal, ne da bi se povečal obseg poslovanja. Podobne ugotovitve, le z nasprotno razlago, veljajo tudi takrat, ko se je vrednost kazalnika zmanjšala. (Hočevar, Igličar, Zaman 2001, 230)

$$\text{Delež gibljivih sredstev} = \frac{\text{gibljiva sredstva}}{\text{sredstva}} \times 100$$

$$K_{2004} = \frac{1.101.486.000}{2.875.350.000} \times 100 = 38,31\%$$

$$K_{2005} = \frac{1.136.271.000}{2.788.204.000} \times 100 = 40,75\%$$

V letu 2005 se je delež gibljivih sredstev povečal, kar pa je bila predvsem posledica povečanja obsega poslovanja podjetja. Povečanje obsega poslovanja je namreč povzročil povečanje zalog, denarnih sredstev in terjatev podjetja.

9.3 Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja

Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja imenujemo tudi kazalniki plačilne sposobnosti in solventnosti. Pri teh kazalnikih izhajamo iz podatkov na aktivni in pasivni strani bilance stanja ter jih medsebojno primerjamo. Te vrste kazalniki so posebno zanimivi za posojilodajalce, večje je tveganje posojilodajalca, da ne bo od podjetja dobil vrnjene glavnice in pripadajočih obresti.

Ti kazalniki nam prikazujejo, kako so financirane posamezne skupine sredstev. Vrednost teh kazalnikov naj bi se čim bolj približevala oziroma dosegala vrednost 1 (Milost 1997, 225).

9.3.1 Koeficient kapitalne pokritosti osnovnih sredstev

Koeficient kapitalne pokritosti osnovnih sredstev = $\frac{\text{kapital}}{\text{osnovna sredstva}}$

$$K_{2004} = \frac{1.829.955.000}{1.515.438.000} = 1,21$$

$$K_{2005} = \frac{1.865.999.000}{1.387.538.000} = 1,34$$

Koeficient se je povečal zaradi povečanja kapitala z dobičkom in zmanjšanja osnovnih sredstev zaradi letnega odpisa (nič novih nabav).

9.3.2 Koeficient kapitalne pokritosti dolgoročnih sredstev

Koeficient kapitalne pokritosti osnovnih sredstev = $\frac{\text{kapital}}{\text{dolgoročna sredstva}}$

$$K_{2004} = \frac{1.829.955.000}{1.786.086.000} = 1,02$$

$$K_{2005} = \frac{1.865.999.000}{1.644.178.000} = 1,13$$

Koeficient se je povečal zaradi povečanja kapitala, osnovna sredstva pa so se zmanjšala z letnim odpisom (nič novih nabav), zmanjšanje dolgoročne finančne naložbe in zmanjšanje dolgoročnih terjatev.

9.3.3 Hitri koeficient

Hitri koeficient je razmerje med likvidnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi. Meri sposobnost podjetja, da bo poravnalo svoje kratkoročne obveznosti z najbolj likvidnimi sredstvi (Brigham 1995, 72). Kot najbolj likvidna sredstva upoštevamo samo razpoložljiva denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe. Praviloma naj bi bila vrednost tega kazalnika najmanj 1.

$$\text{Hitri koeficient} = \frac{\text{likvidna sredstva}}{\text{kratkoročni dolgovi}}$$

$$K_{2004} = \frac{44.796.000}{604.660.000} = 0,07$$

$$K_{2005} = \frac{108.802.000}{616.619.000} = 0,18$$

Hitri koeficient je v letu 2004 znašal 0,07 v letu 2005 pa 0,18. Podjetje Delamaris d.d. je bilo ob koncu leta 2005 sposobno z razpoložljivimi sredstvi pokriti 18% svojih kratkoročnih dolgov.

9.3.4 Pospešeni koeficient

$$\text{Pospešeni koeficient} = \frac{\text{denar} + \text{kratkoročne terjatve}}{\text{kratkoročni dolgovi}}$$

$$K_{2004} = \frac{546.493.000}{604.660.000} = 0,90$$

$$K_{2005} = \frac{633.900.000}{616.619.000} = 1,03$$

Pospešeni koeficient oz. pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti vsebuje poleg denarnih sredstev tudi kratkoročne terjatve, torej je pokritost dolgov precej višja. Tako je v letu 2004 koeficient znašal 0,90 v letu 2005 pa 1,03. Plačilna sposobnost se je v letu 2005 zvišala za 14,4%.

9.3.5 Kratkoročni koeficient ali kratkoročna pokritost kratkoročnih obveznosti

Kratkoročni koeficient meri stopnjo, do katere kratkoročna sredstva krijejo kratkoročne obveznosti. Višja vrednost kazalca pomeni (večja od 1), da bo podjetje lažje poravnalo kratkoročne obveznosti. Z vidika upnika višji koeficient pomeni zaščito proti drastični izgubi vrednosti v primeru propada podjetja (Helfert 1994, 139). Vrednost kazalca se zmanjša, če tekoče obveznosti rastejo hitreje od kratkoročnih

sredstev, kar lahko nakazuje težave v plačilni sposobnosti. Vrednost kazalca se lahko hitro zniža, če pride do izničenja kakšne postavke med kratkoročnimi sredstvi, kot npr.: slabe terjatve, uničenje zalog ali če podjetje zaradi finančnih težav kasneje poravnava obveznosti in najema nova posojila.

$$\text{Kratkoročni koeficient} = \frac{\text{kratkoročna sredstva}}{\text{kratkoročni dolgovi}}$$

$$K_{2004} = \frac{1.089.264.000}{604.660.000} = 1,80$$

$$K_{2005} = \frac{1.144.026.000}{616.619.000} = 1,85$$

Vrednost kazalnika je v obeh letih skoraj enaka, in sicer je v letu 2004 znašala 1,80, v letu 2005 pa 1,85. Vrednost kazalnika je za podjetje ugodna, saj s kratkoročnimi sredstvi pokrije vse kratkoročne obveznosti.

9.4 Kazalniki obračanja

S pomočjo teh kazalnikov ugotavljamo, kako se obračajo posamezni deli sredstev v določenem obdobju poslovanja, to je ponavadi eno leto. Kazalniki odražajo sposobnost posloводства, da učinkovito poslujejo s sredstvi. Hitrejše je obračanje sredstev, manj ima podjetje vezanih sredstev.

Koeficient obračanja je razmerje med vrednostjo prodaje določenega sredstva in povprečjem njegovih mesečnih stanj. Osnovna in obratna sredstva stalno preoblikujejo od svoje pojavnosti oblike, to je od začetne denarne oblike, prek drugih blagovnih v končno denarno obliko. Vendar je predmet obdelave le preoblikovanje obratnih sredstev. (Milost 1997, 223)

9.4.1 Koeficient obračanja terjatev do kupcev

Koeficient obračanja terjatev kaže število obratov poslovnih terjatev (terjatev do kupcev in druge terjatve iz poslovanja) v denarna sredstva v enem letu. Nizka vrednost koeficienta kaže na slabo plačilno sposobnost podjetja, ker ima preveč terjatev in zato manj denarnih sredstev. Nižji koeficient lahko pomeni, da ima podjetje veliko slabih terjatev, ki jih bo verjetno moralo odpisati. Kupci niso pripravljeni poravnati svojih obveznosti v roku ali jih ne zmorejo, kar pomeni večje probleme pri izterjavi dolga. Drugi razlog za to pa bi bil, da podjetje samo podaljšuje roke plačil kupcem, jih s tem kreditira ter jih tako veže nase in vodi tako prodajno politiko. (Hočevar, Igljučar, Zaman 2001, 234)

Koeficient obračanja terjatev do kupcev = $\frac{\text{prejemki od kupcev v letu dni}}{\text{povprečno stanje terjatev do kupcev}}$

$$K_{2004} = \frac{2.998.072.000}{464.657.000} = 6,45$$

$$K_{2005} = \frac{3.427.655.000}{483.847.000} = 7,08$$

Terjatve so se leta 2005 obrnile hitreje kot leto prej, saj se je koeficient povečal za 9,76%. Tako so se terjatve leta 2004 obrnile 6,45 - krat, leta 2005 pa 7,08 - krat.

9.4.2 Vezava terjatev

Iz koeficienta obračanja terjatev do kupcev lahko izračunamo še kazalec povprečne dobe vezave terjatev do kupcev, ki nam pove povprečno število dni, ki pretečejo med prodajo blaga in plačilom.

Vezava terjatev = $\frac{\text{število dni v letu (365)}}{\text{koeficient obračanja terjatev}}$

$$K_{2004} = \frac{365}{6,45} = 56,58$$

$$K_{2005} = \frac{365}{7,08} = 51,55$$

V podjetju je leta 2004 plačilni rok kupcev trajal približno 56 dni, leta 2005 pa 51 dni.

To pomeni, da so se leta 2005 terjatve do kupcev obrnile sedemkrat, kupci oz. plačniki storitev so svoje obveznosti poravnali v 51 dneh. Zaradi boljšega obračanja terjatev v letu 2005 se je povprečna doba vezave terjatev skrajšala za skoraj 5 dni.

9.5 Kazalniki gospodarnosti

Kažejo na učinkovitost poslovanja podjetje oziroma na razmerje med prihodki in odhodki. Poslovni sistem posluje gospodarno, če so prihodki večji od odhodkov. Čim večji so prihodki v primerjavi z odhodki, tem večja je gospodarnost. S pomočjo teh kazalnikov ugotavljamo, kaj je bilo doseženo z določenim stroškom.

9.5.1 Koeficient gospodarnosti

Kazalnik kaže razmerje med vsemi prihodki in odhodki podjetja. Podjetje je uspešno, če je vrednost tega kazalnika večja od ena, in takrat izkazuje dobiček. To pomeni, da ima podjetje na 100 denarnih enot vseh odhodkov več kot 100 denarnih enot prihodkov.

$$\text{Koeficient gospodarnosti} = \frac{\text{prihodki}}{\text{odhodki}}$$

$$K_{2004} = \frac{3.127.077.000}{3.035.670.000} = 1,03$$

$$K_{2005} = \frac{3.505.080.000}{3.454.667.000} = 1,01$$

Ta kazalnik je v letu 2004 znašal 1,03, leta 2005 pa 1,01. Podjetje Delamaris d.d. pokriva vse odhodke s prihodki v obeh proučevanih letih, zato lahko trdimo, da je poslovanje podjetja Delamaris d.d. v letu 2004 bolj uspešno kot v letu 2005, saj je imelo v letu 2005 na 100 denarnih odhodkov 101 denarnih enot prihodkov, v letu 2004 pa 103 denarnih enot prihodkov.

9.5.2 Gospodarnost poslovanja

Kazalnik pove koliko prihodkov iz poslovanja je podjetje doseglo na 100 tolarjev odhodkov iz poslovanja. Gospodarnost poslovanja kaže na učinkovitost poslovanja podjetja iz dejavnosti podjetja, saj so iz koeficienta izločeni prihodki in odhodki iz financiranja in izredni prihodki in odhodki. Če je v podjetju v določenem obdobju uspelo povečati vrednost tega kazalca, to pomeni, da je podjetje z manjšimi odhodki ustvarilo enak prihodek oziroma večji prihodek z enakimi odhodki.

$$\text{Gospodarnost poslovanja} = \frac{\text{poslovni prihodki}}{\text{poslovni odhodki}}$$

$$K_{2004} = \frac{3.074.263.000}{2.951.462.000} = 1,04$$

$$K_{2005} = \frac{3.478.148.000}{3.390.826.000} = 1,03$$

V letu 2004 je bila vrednost kazalnika 1,04, leta 2005 pa se je zmanjšala za 1% in tako znaša 1,03. Posledica tega zmanjšanja je predvsem zmanjšanje čistih prihodkov od prodaje v letu 2005. Leta 2004 je preučevano podjetje na 100 tolarjev odhodkov iz

poslovanja doseglo 104 tolarje prihodkov iz poslovanja, leta 2005 pa 103 tolarjev prihodkov iz poslovanja. Iz tega sledi, da je bilo podjetje v letu 2004 uspešnejše kot leta 2005.

Tudi vrednosti tega kazalca za celotno dejavnost sta bili višji od ena in lahko trdim, da je podjetje poslovalo učinkovito.

9.5.3 Dobičkonosnost prihodkov poslovanja

Kazalnik dobičkonosnosti prihodkov prikazuje delež oziroma odstotka čistega dobička v prihodkih. Podjetje je poslovno uspešno, če je vrednost kazalnika pozitivna.

$$\text{Dobičkonosnost prihodkov poslovanja} = \frac{\text{prihodki poslovanja} - \text{odhodki poslovanja}}{\text{prihodki poslovanja}}$$

$$K_{2004} = \frac{122.801.000}{3.074.263.000} = 0,04$$

$$K_{2005} = \frac{87.322.000}{3.478.147.000} = 0,03$$

Vrednost kazalnika se je v primerjavi s preteklim letom zmanjšala za 1%, in sicer predvsem zaradi večjih odhodkov iz poslovanja oziroma zaradi manjšega čistega dobička v letu 2005. Podjetje je leta 2004 na 100 denarnih enot prihodkov doseglo 4 denarne enote čistega dobička, leta 2005 pa 3 denarne enote čistega dobička na 100 denarnih enot prihodkov.

Iz kazalnikov dobičkonosnosti ugotovimo, da je podjetje Delamaris d.d. poslovalo z dobičkom.

9.6 Kazalniki donosnosti

S kazalniki donosnosti ugotavljamo donosnost (rentabilnost) sredstev ali kapitala. Primerjamo doseženi rezultat z danim vložkom. V nadaljevanju predstavljam čisto donosnost kapitala.

Kazalnik čiste donosnosti kapitala je s stališča lastnikov podjetja najpomembnejši in eden najpogosteje uporabljenih kazalnikov poslovne uspešnosti. Kazalnik pojasnjuje, kako uspešno upravlja poslovodstvo s premoženjem lastnikov. Pokaže, koliko čistega dobička je podjetje doseglo na vloženi kapital. Gospodarska družba je poslovno uspešnejša, če je vrednost tega kazalnika čim večja. Višina kazalca lahko močno niha glede na kapitalsko intenzivnost panoge.

$$\text{Čista donosnost kapitala} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{povprečna vrednost kapitala}}$$

$$K_{2004} = \frac{91.407.000}{1.780.033.000} = 0,05$$

$$K_{2005} = \frac{50.413.000}{1.812.522.000} = 0,03$$

V letu 2004 je bila čista donosnost kapitala 0,05, v letu 2005 pa se je zmanjšala na 0,03. Na znižanje kazalnika je vplivalo bistveno znižanje čistega poslovnega izida v letu 2005 v primerjavi z letom 2004. Na znižanje dobička je vplivalo hitrejše povečanje odhodkov, predvsem stroškov surovin in materiala. Da se trend znižanja čistega dobička ne bi nadaljeval še v naslednjih obdobjih, mora podjetje zaustaviti trend povečanja stroškov.

10 ZAKLJUČEK

Osnovna naloga vsakega podjetja je, da ustvarja poslovne učinke v obliki proizvodov ali storitev in s prodajo le - teh dosega svoje zastavljene cilje, ki so lahko dobiček, tržni delež, prodaja ali katera druga ekonomska kategorija. Pogosto pa prihaja do odstopanj od načrtovanega, zato je potrebno spoznati vzroke za odmike uresničenega z načrtovanim.

Splošna slika poslovanja se kaže v temeljnih računovodskih izkazih. Še večjo izrazno moč dobijo računovodske informacije, če jih uporabimo s pomočjo metod analize poslovanja. Najpogostejši pristop je analiziranje s kazalniki, ki jih lahko uporabljamo za primerjavo v času in prostoru.

V diplomski nalogi sem analizirala poslovanje podjetja Delamaris d.d. v letih 2005 in 2004 ter na osnovi analize poskušala ugotoviti poslovanje podjetja in njegovo uspešnost ter določiti dejavnike, ki so na to vplivali.

Pri analizi bilance stanja ugotavljam, da so se celotna sredstva in obveznosti podjetja Delamaris d.d. v letu 2005 znižala za 3 % v primerjavi z letom poprej. V aktivni bilanci stanja so se zmanjšala stalna sredstva in povečala gibljiva sredstva. Stalna sredstva so se zmanjšala za 7,95 %, kar je posledica manjših investicij v zgradbe, druge naprave in opreme. Gibljiva sredstva pa so se povečala za 3,16% na račun povečanja denarnih sredstev in zmanjšanja zalog.

Tudi obveznosti do virov sredstev so se zmanjšala v letu 2005, zaradi povečanja kapitala in zmanjšanja dolgov.

Iz predloženih kazalnikov poslovanja in stanja družbe lahko povzamemo nekaj zaključkov. Podjetje ima ugodno razmerje lastnih in tujih virov za pripravo na naložbe v nove donosne projekte. Opremo podjetja je sicer trenutno v dobrem stanju vendar bo potrebno kmalu razmisliti na posodobitev. Pomembno odločitev podjetja je ali bodo obnavljali v obstoječih objektih ali v drugih prostorih. Oceniti bi bilo potrebno tržnost sedanjega zemljišča in razpoložljivih zgradbah glede na zanimivo lokacijo ob morju in jo primerjati z novo cenejšo lokacijo in pozitivno razliko uporabiti za samofinanciranje zanimivih lastnih projektov ali pa naložbe na druga področja. Vsekakor bi bilo koristno imeti pripravljenih nekaj investicijskih programov, ker se podjetje nahaja v primernem času za nove poslovne načrte. Obdobje saniranja je nekako končano in tudi investicijskega mirovanja v zadnjem času je dovolj, zato bi kazalo usmeriti se v razvoj podjetja.

Zaključim lahko s predlogom, da bi bilo potrebno v podjetju zniževati predvsem stroške in odhodke na področju nabave blaga, materiala in na stroških raznih storitev, saj najvišje prodajne cene določa trg, tako da pri prihodkih na prodajno enoto ni velikih možnosti za spremembe. Dobro bi tudi bilo usmeriti prodajne aktivnosti v dobave blaga in storitev izven Slovenije, saj je tudi z vidika davka na dodano vrednost izvozna usmerjenost bolj ugodna za podjetje. Z vidika zalog bi bilo bolje znižati obseg zalog oziroma določiti njihove optimalne količine ter povečati hitrost obračanja. Z

optimalnimi zalogami namreč dosežemo najboljše učinke na rentabilnost in plačilno sposobnost. Z vlaganji v osnovna sredstva pa je potrebno presoditi njihove dolgoročne učinke, ki vplivajo na donosnost.

LITERATURA

- Brigham F. Eugene. 1995. *Fundamental of Financial Managemen. 7th edition.* Fort Worth: The Dryden Press
- Helfert Erich A. 1994. *Techniques of Financial Analysis. 8th edition.* Homewood: Richard D. Irwin Inc.
- Hočevar Marko, Igličar Sandi, Zaman Maja. 2000. *Osnove Računovodstva.* Ekonomska fakulteta v Ljubljani, Ljubljana.
- Horvat Tatjana. 2000. *Priprava letnega poročila za komuniciranje za interesnimi skupinami.* Gospodarski vestnik, Ljubljana.
- Koletnik Franc, Koželj Stanko. 2005. *Redni in posebni računovodski izkazi. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije,* Ljubljana.
- Mayr Branko. 2000. *Kako brati računovodske izkaze. Noviforum, Ljubljana.*
- Milost Franko. 1996. *Računovodstvo.* Visoka upravna šola, Ljubljana.
- Milost Franko. 1997. *Računovodstvo in poslovne finance.* Visoka šola za hotelirstvo in turizem, Portorož.
- Milost Franko. 2002. *Računovodstvo in finance.* Visoka šola za hotelirstvo in turizem, Portorož.
- Pučko Danijel. 1998. *Analiza poslovanja.* Ekonomska fakulteta v Ljubljani, Ljubljana.
- Turk Ivan, Melavc Dane. 1997. *Uvod v računovodstvo.* Moderna organizacija, Kranj.
- Turk Ivan, Melavc Dane. 1998. *Računovodstvo.* Moderna organizacija, Kranj.
- Zdravec Rajko. 1997. *Zaključni račun z analizo.* Primath, Ljubljana.
- Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. 2002. *Slovenski računovodski standardi.* Ljubljana.
- Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. 2006. *Iks, revija za računovodstvo in finance, št. 1-2/06.* Kočevje.

VIRI

- Bilanca stanja podjetja Delamaris d.d. Izola za leto 2005 in 2004.
- Izkaz poslovnega izida podjetja Delamaris d.d. Izola za leto 2005 in 2004.
- Izkaz finančnega izida podjetja Delamaris d.d. Izola za leto 2005 in 2004.
- Izkaz gibanja kapitala podjetja Delamaris d.d. Izola za leto 2005 in 2004.
- Letno poročilo podjetja Delamaris d.d. Izola za leto 2005 in 2004.

